

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEC

BROJ 950

2. SRPNJA 2021. CIJENA 50 DINARA

Priznanje za izvrsnost

SADRŽAJ

8

Politička zastupljenost
nacionalnih manjina (I.)
**I dalje aktualno
političko pitanje**

10

Miroslav Šišić o preseljenju
iz Gibarca u Hrvatsku
Bolno i teško sjećanje

12

Mijo Marić, ravnatelj Hrvatske
matice iseljenika
**Povezivanje
iseljeničtva
s Domovinom**

24

Radni susret predstavnika
hrvatskih udruga kulture
**Izazovi nove
»normalnosti«**

30

Pjesnička večer
Darka Baštovanovića u Klubu
HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici
**Poezijom
protiv banalnosti**

34

Pola stoljeća crkve sv. Nikole
Tavelića na Bezdanskom putu
**Pod zaštitom sveca
iz staroga kraja**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kunti-
ć, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Čija su naša djeca?

Hrvatska zajednica u Srbiji proslavila je svoj praznik Dan rođenja biskupa Ivana Antunovića. Praznik je to kada se djeci koja pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku dodjeljuju priznanja, uz ono najznačajnije: *crvenu kravatu*, za uspjehe koje su ostvarili. Nagrađeno je 137 đaka i uz izuzetak jednog ili dvoje učenika svi drugi su s teritorija Grada Subotice. Nagrađeni su za uspjehe postignute u sportu, glazbi, prirodnim i društvenim znanostima, a ostvareni uspjesi su na razini pohvala, plasmana na općinskim i regionalnim natjecanjima i uspjeha ostvarenih na natjecanjima na državnoj razini. I sve te uspjehe ostvarili su u okvirima obrazovnog sustava Srbije. Uz to, dva dobitnika *crvene kravate* proglašeni su učenicima generacije u svojim školama. Dakle, da ne bude zabune, najbolji su u cijeloj svojoj generaciji osmaka, bez obzira je li u pitanju nastava na srpskom ili hrvatskom jeziku.

Nagradilo ih je Hrvatsko nacionalno vijeće, čestitali su im i predstavnici države Hrvatske i Pokrajine. Ali nešto mi tu fali. Fali mi Grad Subotica. Činilo mi se nekako normalnim da je ovoj djeci, čije obitelji žive u Subotici, djeci koja se obrazuju u subotičkim školama, djeci koja mogu biti ponos ovog grada, djeci koja će i dalje ostati u ovom gradu, riječi pohvale i potpore uputio i netko i u ime istog tog Grada.

Bez obzira na politiku, prijepore koji postoje između aktualne (gradske i državne) vlasti i hrvatske zajednice (ili njenih čelnika), djeca bi trebala biti izvan te priče. Prvo zato što su djeca, a drugo zato što njihovi uspjesi trebaju (valjda) biti iznad dnevnopolitičkih previranja i nesuglasica.

Ili ja to zapravo živim u nekoj nerealnoj percepciji stvarnosti? Percepciji stvarnosti u kojoj se slika gleda šire od aktualnog političkog trenutka.

Sreća, ova djeca o tome ne razmišljaju. U glavi su im sada ferije, ljetovanja, druženja. Sreća, jer politika će ih kad-tad sustići. Nadam se malo drugačija od ove današnje.

Z. V.

Očitovanje predsjednika DSHV-a

Ozbiljni zastoje u procesu europskih integracija

Kao stranka koja je od svoga osnutka privržena procesu europskih integracija Srbije, Demokratski savez Hrvata u Vojvodini izražava veliku zabrinutost što Europska unija ni ove godine nije otvorila niti jedno novo pregovaračko poglavlje sa Srbijom. Kao jedina relevantna politička stranka Hrvata u Srbiji, DSHV je ukazivao na neophodnost kontinuiranog i napredujućeg procesa integracije Srbije u EU, jer u članstvu Srbije u velikoj europskoj obitelji vidimo boljitak kako naše hrvatske zajednice tako i svih građana Republike Srbije, navodi se u priopćenju predsjednika te stranke **Tomislava Žigmanova**.

»Za nas je posebno zabrinjavajuće što su najviši europski službenici kao razloge za neotvaranje novih poglavlja naveli što su izostale očekivane reforme u području vladavine prava, suzbijanja korupcije, neovisnosti pravosuđa i slobode izražavanja. DSHV je uvijek isticao kako je pitanje ostvarivanja ljudskih i manjinskih prava ključno za što kvalitetniji proces europskih integracija. Smatrali smo i smatramo da u ovome procesu nikako ne smije biti simuliranih aktivnosti, posebice spram građana koji pripadaju manjinskim zajednicama. Iako smo uvijek nastojali biti pouzdanim i aktivnim partnerom u procesu europskih integracija, nismo uvijek nailazili na razumijevanje države i njezinih institucija, a znali smo biti i lažno optuživani za instrumentalizaciju od strane vlasti iz Zagreba. U ukazivanju na probleme u procesu europskih

integracija DSHV se uvijek pozivao na najrelevantnija izvješća ključnih tijela EU kada su u pitanju prava i položaj nacionalnih manjina te inzistirao da ona moraju biti glavni smjerokaz kreiranja i provedbe službenih politika Srbije«, navodi Žigmanov.

Kako se dalje navodi, Hrvati u Srbiji su zajednica koja se suočava s brojnim izazovima i problemima, kao što su isključenost iz procesa donošenja odluka, iznimno loša socioekonomska slika i život u tradicionalno nerazvijenim područjima, izloženost različitim vidovima antihrvatskoga sentimenta, te zaprječavanje ostvarivanja prava u tradicionalno manjinskim područjima, napose u području obrazovanja i službene uporabe jezika i pisma.

»DSHV će i dalje ostati posvećen procesu europskih integracija i dalje ćemo nastaviti ukazivati na probleme koji unutar ovoga procesa postoje. Ponovno ćemo naglasiti kako za nas postulati, kao što su vladavina prava, demokratski pluralizam, multikulturalnost i uvažavanje drugosti nisu samo ispraznice već temelji na kojima i svako suvremeno demokratsko društvo mora počivati. Nadamo se kako će državne institucije Srbije nakon ovoga zastoja više i posvećenije činiti na planu europskih integracija, a da će manjinske institucije adekvatno i konkretnije biti uključene u procese donošenja odluka i kreiranja ključnih strateških dokumenata koji su važni za članstvo Srbije u Europskoj uniji«, zaključuje Žigmanov.

H. R.

Predstavljene knjige o stradanju vojvođanskih Hrvata

UHrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu prošloga je tjedna upriličeno predstavljanje dviju knjiga **Zlatka Pintera** – »Hrvati iz Srijema, Banata i Bačke u vrtlogu devedesetih – Progon i etničko čišćenje« i »Progon i stradanje Hrvata u Vojvodini tijekom Domovinskog rata (prilog kronologiji srbijanskog terora nad Hrvatima u istočnom Srijemu, Banatu i Bačkoj od 1986. do 1995.)«.

Uz autora, na promociji su govorili: ravnatelj Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata dr. sc. **Ante Nazor**, novinarka i urednica **Nada Prkačin**, predsjednik Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata **Mate Jurić**, tajnik Zajednice **Zlatko Žužić**, izravni sudionici događaja koji su u knjigama opisani, kao i pjesnik **Zvonimir Nemet**.

Autor **Zlatko Pinter** (rođen u Zemunu, do kolovoza 1991. živio u Plavni) navodi kako se iz ovih knjiga barem djelomično može sagledati geneza događaja u Srbiji, posebice u Vojvodini, te odnosa prema tamošnjim Hrvatima, kao žrtvama velikosrpske agresije u jednom od najtežih razdoblja u novijoj povijesti na ovim prostorima – u godinama prije rata i u vrijeme dok se odigravao krvavi sukob na području Hrvatske, potom i Bosne i Hercegovine.

Promocija je održana u sklopu obilježavanja 30. obljetnice Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata. Video snimka promocije dostupna je na Facebook stranici HMI.

H. R.

Počela izgradnja Hrvatske kuće

Dva mjeseca nakon polaganja kamena temeljca počeli su radovi na izgradnji Hrvatske kuće u Subotici u kojoj će biti sjedište HNV-a i NIU *Hrvatska riječ*. Početak radova obišao je **Milan Bošnjak**, savjetnik s posebnim položajem za pitanja hrvatske nacionalne manjine u inozemstvu pri Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

»Radovi na izgradnji Hrvatske kuće su i službeno počeli. Vlada Republike Hrvatske preko Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH osigurala je sredstava za prvi dio izgradnje. U planu je da se do konca godine čitav objekt stavi pod krov, što znači da bismo mogli realizirati dvije faze izgradnje ovog objekta, a nadam se da ćemo do kraja 4. mandata HNV-a i svečano moći otvoriti ovaj objekt. Zahvalni smo Vladi RH i Središnjem državnom uredu koji su prepoznali da nas je potrebno ne samo institucionalno već i kadrovski podupirati«, kazala je predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

»Malo kada sam bio ovako sretan i ushićen u Subotici, a bile su razne prigode. Dakle, ovaj trenutak kada se vidi da je stvarno počelo građenje Hrvatske kuće nešto je posebno. Od same inicijative koju su pokrenuli Jasna Vojnić i **Tomislav Žigmanov**, a koja je od Republike Hrvatske prihvaćena, pokazali ste da ukoliko je riječ o dobrom i kvalitetnom projektu, njegova realizacija ne može izostati. Veseli me što stvarni početak radova ide s danom rođenja buskupa **Ivana Antunovića**, a što se opet veže uz nagrade najboljim učenicima. Dobili smo u ovom danu koncentrirano sve ono što nosi identitet zajednice. Oduševljen sam činjenicom da se tako veliki pomaci događaju«, kazao je Bošnjak prilikom obilaska radova na gradilištu Hrvatske kuće.

Z. V.

Položeni vijenci na spomenik biskupa Antunovića

Usklopu obilježavanja praznika hrvatske zajednice – Dana rođenja biskupa Ivana Antunovića, a koji je proslavljen 25. lipnja, vijence na spomenik ovoga velikana u Subotici položili su predstavnici Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici, Hrvatskog nacionalnog vijeća, Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, Katoličkog društva *Ivan Antunović* i NIU *Hrvatska riječ*.

Podsjetimo, **Ivan Antunović** (Kunbaja, 19. lipnja 1815. – Kalača, 13. siječnja. 1888.), kalački kanonik i naslovni biskup bosonski, bio je pokretač tzv. zakašnjelog preporoda među bunjevačkim i šokačkim Hrvatima u Ugarskoj, publicist i prozni pisac.

H. R.

Svečana akademija u povodu Dana rođenja biskupa Ivana Antunovića

Prvi put dodijeljene dvije crvene kravate

»Zahvaljujem se učiteljima na svemu što čine jer njihov je posao ponekad nedovoljno cijenjen, a bez njega nema napretka i uspjeha. Posebice vi, koji u sredini koja nije uvijek blagonaklona prema hrvatskome jeziku predajete na tome jeziku, u sredini koja ne razumije uvijek da su određeni subetnički dijelovi integrativnog hrvatskog naroda nešto na što smo mi jako ponosni, u sredini koja ponekad samo formalno zadovolji ono što bi trebalo, ipak uspijevate. Institucije RH znaju što činite i hvala vam na tome«, istaknuo je Milan Bošnjak

Svečanom akademijom u okviru koje je Hrvatsko nacionalno vijeće dodijelilo nagrade i priznanja najboljim učenicima koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, u petak, 25. lipnja, u Velikoj vijećnici Gradske kuće obilježen je jedan od četiri praznika hrvatske zajednice u Srbiji – Dan rođenja biskupa Ivana Antunovića, predvoditelja nacionalnog preporoda Hrvata u južnoj Ugarskoj. Prvi puta, otkako se dodjeljuje, *crvena kravata* pripala je dvojici subotičkih malih maturanata, ujedno i učenika generacije, i to **Matiji Ivkoviću Ivandekiću** iz OŠ *Ivan Milutinović* i **Andriji Mandiću** iz OŠ *Matko Vuković*.

Riječi potpore

U povodu rođenja biskupa **Ivana Antunovića** koji je svojedobno afirmirao hrvatski jezik i kulturu, te sudjelovao u organiziranju brojnih prosvjetnih i kulturnih institucija u Bačkoj, ovom je prigodom, kako je to i uobičajeno na kraju svake školske godine, proslavljen i uspjeh učenika koji njeguju svoj materinski jezik, odnosno onih koji se školuju na hrvatskom.

Obraćajući se učenicima riječima kako je svatko od njih škrinjica u kojoj su posađeni brojni talenti, predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** im je, među ostalim, poručila da, baš kao subotički oratorij šire zajedništvo, kao Odbor HNV-a za obrazovanje prenose znanje jedni na druge, kao mladi tamburaši sve nas uveseljavaju, kao Središnji državni ured i općine u Hrvatskoj pomažu jedni drugima, kao nastavnici i učitelji obogaćuju jedni druge, te kao roditelji jačaju krila jedni drugima.

Nazočnima se obratila i pomoćnica pokrajinskog tajnika za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice Milinka Hrćan.

»Mudri **Nelson Mandela** je izjavio da je obrazovanje najmoćnije oružje koje se može upotrijebiti kako bismo mijenjali svijet. Drago mi je da dijelite njegova gledišta i, ulažući u obrazovanje, štitate, unaprjeđujete i promovirate

kulturni identitet hrvatske nacionalne zajednice, kao i pozitivne vrijednosti. Pokrajinsko tajništvo će i ubuduće biti podrška svakom nastojanju i aktivnostima Nacionalnog vijeća u tom području i partner naporima da se bogatstvo i raznolikost ovih prostora očuvaju i unaprjeđuju. Hvala vam što njegovanjem hrvatskog identiteta doprinosite očuvanju multikulturalnosti kojom se naša Vojvodina iskreno ponosi«, rekla je Hrćan.

Gost na akademiji bio je i savjetnik s posebnim položajem za pitanja hrvatske nacionalne manjine u inozemstvu pri Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan RH **Milan Bošnjak**, koji se zahvalio učiteljima, ravnateljima i HNV-u na istrajnosti i kreativnosti kojima su uspjeli prebroditi tešku situaciju koja je iza nas.

»Ovdje je kao u nekoj košnici. Svima nam nedostaje ovakve atmosfere, svima nam je dosta distance, izolacije, razgovora na daljinu, aktivnosti, a vjerujem da je u proteklom razdoblju najteže bilo našoj djeci, čiji je kreativni razvoj na neki način zaustavljen. Unatoč tome, puno se toga uspjelo napraviti i zato se želim zahvaliti učiteljima, ravnateljima i HNV-u na istrajnosti, kreativnosti kojom su uspjeli prebroditi tu tešku situaciju i kojom su uspjeli djeci ponuditi barem dio onoga što bi inače dobili. Zahvaljujem se učiteljima na svemu što čine jer njihov je posao ponekad nedovoljno cijenjen, a bez njega nema napretka i uspjeha. Posebice vi, koji u sredini koja nije uvijek blagonaklona prema hrvatskome jeziku predajete na tome jeziku, u sredini koja ne razumije uvijek da su određeni subetnički dijelovi integrativnog hrvatskog naroda nešto na što smo mi jako ponosni, u sredini koja ponekad samo formalno zadovolji ono što bi trebalo, ipak uspijevate. Institucije RH znaju što činite i hvala vam na tome«, istaknuo je Bošnjak.

Nagrade po kategorijama

Uspjesi učenika bili bi nezamislivi bez vrijednih učitelja, nastavnika i ravnatelja, pa stoga HNV svake godine na-

građuje najbolje među njima. Ove godine to su: **Marinko Stantić**, župnik župe Marija Majka Crkve u Aleksandrovu, veliki zagovaratelj obrazovanja i odgoja na hrvatskom, iznimno zaslužan za otvaranje prvih jaslica na hrvatskom jeziku u Srbiji, potom **Elena Brdar**, učiteljica koja je pove-la prvu generaciju učenika nastave na hrvatskom u OŠ 22. oktobar u Monoštoru, te **Sanja Dulić**, učiteljica u OŠ Ivan Milutinović u Subotici, koja se, među ostalim, istaknula kreativnošću, posvećenošću i praćenju inovacija u obrazovanju te u poticanju svojih učenika da koriste suvremene informacijsko-komunikacijske tehnologije u procesu učenja.

Učenici hrvatske nastave, njih 137, koji su ostvarili odličan uspjeh, odnosno zapažene rezultate na općinskim, okružnim, pokrajinskim i republičkim natjecanjima iz raznih predmeta i vještina, nagrađeni su u različitim kategorijama. U prvoj kategoriji pohvaljeni su učenici (njih 31) za postignute rezultate u izvannastavnim aktivnostima u kojima su osvojili jedno od prvih triju mjesta u ekipnim ili pojedinačnim natjecanjima. HNV pohvaljuje i nagrađuje i učenike koji su postigli skroz odličan uspjeh, a neki od njih su se dokazali u pojedinim vještinama ili sudjelovali na natjecanjima (61). Tu su i učenici koji su na školskim i općinskim natjecanjima iz različitih predmeta osvojili jedno od prvih triju mjesta (4). Sljedeća kategorija nagrađenih su učenici koji su na okružnim natjecanjima iz različitih predmeta osvojili jedno od prvih triju mjesta (4). Učenicima koji su na republičkim natjecanjima iz različitih predmeta osvojili jedno od prvih triju mjesta (njih 6) ovom prigodom su uručene i diplome s republičkog natjecanja iz hrvatskog jezika. Tu su i nagrade srednjoškolcima koji su se istaknuli u izvannastavnim aktivnostima (19), onima koji su ostvarili zapažene rezultate na različitim natjecanjima i osvojili jedno od prvih triju mjesta (4), te srednjoškolcima koji su postigli skroz odličan uspjeh (8).

Kandidati i dobitnici *crvene kravate*

Titula *crvena kravata* na simboličkome planu predstavlja priznanje za postignute uspjehe, a sama po sebi pre-

poznatljivo je obilježje identiteta matične domovine Hrvatske. Učenici koji su ušli u najuži izbor za ovu titulu su: **Iva Molnar**, **Lucija Horvacki** i **Andrija Mandić**, učenici OŠ **Matko Vuković** u Subotici, te **Matija Ivković** i **Ivandečić**, učenik subotičke OŠ **Ivan Milutinović**.

Za školsku 2020./21. godinu ovoga je puta, umjesto jednom, *crvena kravata* iznimno uručena dvojici učenika generacije – **Andriji Mandiću** i **Matiji Ivkoviću** i **Ivandečiću**, dvojici sportaša, matematičara, mladih znanstvenika širokog interesa, glazbenika, dvojici iznimnih učenika, u natjecanjima rivalima, a prijateljima od vrtića. Uz *crvenu kravatu*, koju su ponosno ponijeli na vratu, dobili su i vaučer za besplatne udžbenike za prvi razred srednje škole te sliku – dar HLU *Cro-art*.

Svečanoj akademiji, osim navedenih, prisustvovali su načelnik Općine Stari Jankovci u RH **Dragan Sudarević**, predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Tomislav Žigmanov**, ravnatelj NIU-a **Hrvatska riječ Ivan Ušumović**, predsjednik Katoličkog društva **Ivan Antunović Josip Štefković**, te članovi Izvršnog odbora i Odbora HNV-a za obrazovanje, vijećnici, svećenici, ravnatelji i djelatnici škola, odgojitelji.

U okviru programa nastupili su Tamburaški orkestar Hrvatske glazbene udruge *Festival bunjevački pisama* pod ravnanjem prof. **Mire Temunović**, maturantica Srednje glazbene škole u Subotici **Magdalena Temunović**, **Marko Brdar** iz Monoštora na harmonici, predškolci subotičkih vrtića **Marija Petković – Sunčica** i **Marija Petković – Biser**, te komorni sastav **Kockice HGU-a Festival bunjevački pisama**.

Posebna zahvalnost na kraju programa iskazana je **Margareti Uršal** i **Nataši Stipančević** iz Odjela HNV-a za obrazovanje, koje su, kako je navedeno »i ove godine učinile da ovaj dan bude uistinu poseban i svečan, a koje čine da obrazovanje naše djece krasi izvrsnost i prepoznatljiva kvaliteta«.

I. Petrekanić Sič

Politička zastupljenost nacionalnih manjina (I.)

I dalje aktualno političko pitanje

Postojeća institucionalna rješenja nisu pridonijela smanjivanju diskriminacije i etničke distance, i integraciji pripadnika nacionalnih manjina u društvo, navodi dr. sc. Jelena Lončar

Da je adekvatna zastupljenost nacionalnih manjina u predstavničkim institucijama neophodna za punu demokratizaciju društva i ostvarivanje ravnopravnosti pripadnika nacionalnih manjina slažu se manje-više svi. Isto tako se slažu i da je to jedan od uvjeta eurointegracija kao i da se Srbija obvezala međunarodnim i bilateralnim dokumentima koje je potpisala da će ovo pitanje riješiti. No, o tome kako doći do »adekvatne zastupljenosti«, koji je model najpravedniji i najbolji malo je suglasja. Bolje rečeno, o tome se malo govori i rijetko kada se vodi rasprava u društvu i medijima kakva bi zakonska rješenja bila najbolja za nacionalne manjine i društvo u cjelini.

Među rijetkima koji inicira i organizira javne rasprave na tu temu je Helsinški odbor za ljudska prava koji je u Beogradu koncem travnja održao okrugli stol na kome je predstavljen i nacrt preporuka za izmjenu izbornog zakonodavstva. Studija docentice na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu dr. sc. **Jelene Lončar** pod nazivom *Politička zastupljenost nacionalnih manjina u predstavničkim institucijama: preporuke za izmjenu izbornog zakonodavstva* bila je okvir za raspravu na kojoj su sudjelovali i predstavnici manjinskih političkih stranaka.

U sljedećim brojevima *Hrvatske riječi* o ovoj će temi biti riječi kako iz kuta politologa, sociologa, tako i iz kuta predstavnika nacionalnih manjina. U prvom dijelu serijala tekstova o političkom predstavljanju nacionalnih manjina predstaviti ćemo rezultate analize i preporuke za izmjenu izbornih zakona iz publikacije dr. sc. Lončar.

Razlozi i zahtjevi za izmjenu izbornih zakona

U svojoj studiji o političkoj zastupljenosti nacionalnih manjina u predstavničkim institucijama dr. sc. Jelena Lončar navodi kako je »usprkos inkluzivnom zakonodavstvu i mjerama afirmativne akcije kojima se potiče zastupljenost manjinskih partija u predstavničkim institucijama, pitanje ravnopravnog prisustva manjina u javnom

životu Srbije i danas aktualno, 20 godina nakon demokratske tranzicije«.

Lončar navodi niz razloga i zahtjeva za izmjenu zakona kojima se regulira zastupljenost manjina u republičkoj i lokalnim skupštinama. Kao prvo, navodi kako »postojeća institucionalna rješenja nisu pridonijela smanjivanju diskriminacije i etničke distance i integraciji pripadnika nacionalnih manjina u društvo« i da se »umjesto jačanja društvene kohezije, razvijaju i jačaju odvojene i paralelne etničke domene i učvršćuju i produbljuju etničke razlike«. O tome govore i rezultati istraživanja javnog mnijenja i socijalnih odnosa koji pokazuju »veliki stupanj etničke distance i diskriminacije prema manjinama, posebno prema Albancima, Romima, Bošnjacima i Hrvatima«.

Nadalje, Lončar navodi kako »malobrojnije manjinske zajednice poput hrvatske ističu zahtjeve za izmjenama zakona, ukazujući na to da i dalje nije osigurana proporcionalnost i da nemaju sve nacionalne manjine jednak pristup javnim institucijama«.

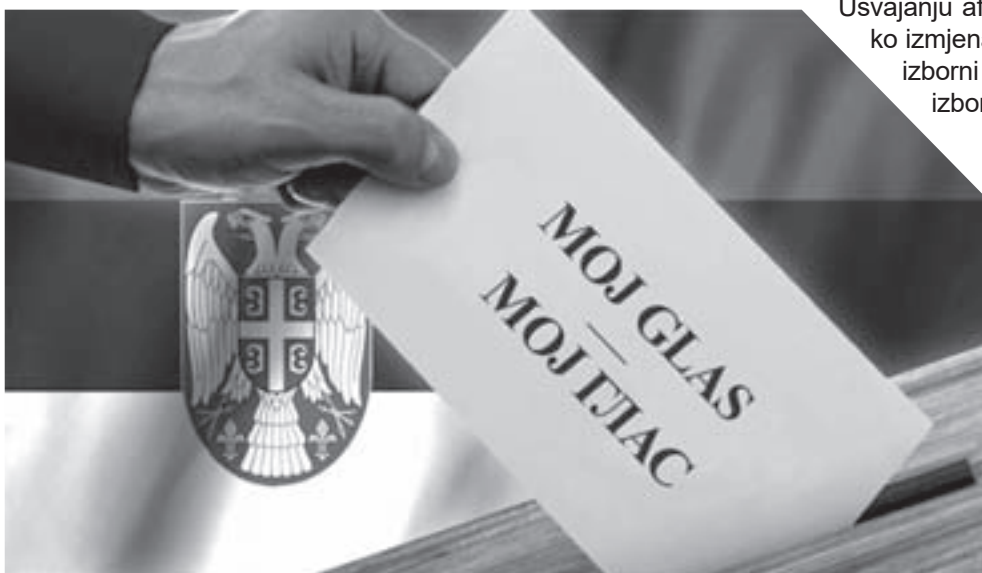
Savjetodavni komitet Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina također traži da Srbija izmijeni postojeće propise kako bi se smanjile zloupotrebe i efikasnije uključile malobrojnije nacionalne manjine u predstavničke institucije na republičkoj razini, na što se Srbija obve-

Iako se često ističe multietničnost Srbije, nacionalne manjine čine relativno mali postotak ukupnog stanovništva prema posljednjem popisu iz 2011. Najbrojnija grupa su Mađari sa 3,53%, zatim Romi (2,05%) i Bošnjaci (2,02%). Ostalih dvadesetak manjinskih grupa imaju pojedinačno ispod 1% ukupnog stanovništva, odnosno zajedno 5,29% ukupnog stanovništva. Ovi podaci nisu potpuno precizni jer su pripadnici bošnjačke (u manjem broju) i albanske nacionalne manjine (u velikom broju) bojkotirali popis stanovništva, neslužbeno se procjenjuje da Roma u Srbiji ima i do 5-6 puta više od službenih podataka, a o nacionalnoj pripadnosti nema podataka za 3,37% popisanog stanovništva.

zala ratifikacijom Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina 2001.

Usvajanje preporuka Savjetodavnog komiteta je zahtjev koji Srbiji postavlja i Europska unija, a političko predstavljanje je dio pregovaračkog poglavlja 23. Srbija je u tom cilju izradila Akcijski plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina koji se u 7. poglavlju bavi i pitanjem demokratske participacije i kao strateški cilj navodi razvijanje efikasnih mehanizama demokratske participacije nacionalnih manjina kako bi se »izbjegle zloupotrebe fleksibilnijih odredaba o strankama nacionalnih manjina i osiguralo efikasnije sudjelovanje malobrojnih nacionalnih manjina u izbornim tijelima na svim nivoima«, navodi Lončar.

Dio međunarodnih obveza Srbije su i bilateralni sporazumi sa susjednim državama kojima se obvezala da omogućiti sudjelovanje manjina u političkom životu poput sporazuma s Hrvatskom i Rumunjskom. Obje ove države zahtijevaju implementaciju ovih sporazuma i kao članice EU iskoristit će svoju poziciju da inzistiraju na tome da Srbija realizira preuzete obveze.

Na koncu, Lončar navodi kako se očekuju izmjene Ustava i da su moguće i izmjene izbornog sustava koje će se »nesumnjivo odraziti i na manjinsku predstavljenoost«, zbog čega je važno »ukazati na prednosti i nedostatke različitih izbornih modela i zagovarati one koji omogućavaju ravnopravno uključivanje nacionalnih manjina«.

Pravni okvir

Pravni okvir za političko predstavljanje manjina čine Ustav, Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina iz 2002., Zakon o političkim strankama, Zakon o izboru narodnih zastupnika i Zakon o lokalnim izborima.

Ustav nacionalnim manjinama garantira ravnopravnost u vođenju javnih poslova, zastupljenost predstavnika nacionalnih manjina u Narodnoj skupštini, kao i razmjernu

zastupljenost u pokrajinskoj i lokalnim skupštinama tamo gdje žive pripadnici nacionalnih manjina. Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina predviđa da »Republika Srbija osigura uvjete za efikasno sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u političkom životu, zastupljenost predstavnika nacionalnih manjina u Narodnoj skupštini i razmjernu zastupljenost nacionalnih manjina u skupštinama autonomnih pokrajina i jedinicama lokalne samouprave, u skladu sa zakonom«. Ove garancije su detaljnije uređene Zakonom o političkim strankama, Zakonom o izboru narodnih zastupnika i Zakonom o lokalnim izborima.

Zakon o političkim strankama dozvoljava osnivanje političkih stranaka nacionalnih manjina i daje povoljnije uvjete za njihovu registraciju – za osnivanje stranke potrebno je samo 1.000 potpisa, pa su tako u Srbiji od 115 stranaka čak 69 registrirane kao političke stranke nacionalnih manjina kao predstavnici 16 različitih nacionalnih manjina.

Od 2004. godine za manjinske stranke važi niži izborni prag kako na parlamentarnim tako i na lokalnim izborima.

Usvajanju afirmativnih mjera prethodilo je nekoliko izmjena izbornih zakona kojima se mijenjao izborni sustav (većinski, proporcionalni, broj izbornih jedinica).

Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o izboru narodnih zastupnika 2004. godine kao mjera afirmativne akcije za liste nacionalnih manjina uveden je »prirodni« izborni prag. Broj potrebnih glasova za jedan mandat se dobija tako što se broj građana koji su na izborima glasali za većinske liste koje su prešle cenzus i manjinske liste dijeli s ukupnim brojem skupštinskih mandata (250). Međutim, i dalje je ostao broj potpisa za kandidiranje manjinskih lista isti kao i za ostale stranke, a to je 10.000 potpisa, koji je za mnoge manjinske stranke

nedostižna brojka, kako organizacijski tako i finansijski.

U veljači 2020. je na prijedlog Saveza vođovdanskijh Mađara izmjenama Zakona o izboru narodnih zastupnika korigiran prirodni prag tako da se prilikom raspodjele mandata, primjenom sustava najvećeg količnika, količnici svih izbornih lista političkih stranaka nacionalnih manjina uvećavaju za 35% kako na parlamentarnim tako i na lokalnim izborima.

Posljednje izmjene izbornih zakona uvele su i mogućnost da Republička izborna komisija prilikom kandidiranja manjinske izborne liste utvrdi »da joj je osnovni cilj predstavljanje i zastupanje interesa manjine i zaštita i poboljšanje prava pripadnika nacionalne manjine, u skladu s međunarodnopravnim standardima«, a da pri tome može zatražiti mišljenje nacionalnog vijeća nacionalne manjine.

J. D.

Miroslav Šišić o preseljenju iz Gibarca u Hrvatsku

Bolno i teško sjećanje

»Prvih mjesec dana nakon preseljenja 'zujao' sam kao bumbar i tražio samo društvo poznatih ljudi. Sve je bilo čudno: grad, susjedi, klub, kuća. Onaj osjećaj, tvoje je, a nekako nije tvoje. Vidio sam da neće biti dobro budem li i dalje u svemu vidio Gibarac i Srijem. Polako sam se počeo prilagođavati na novu sredinu i stavljati na stranu pitanje: zar sam morao otići?«, kaže Miroslav Šišić

Miroslav Šišić je jedan od stanovnika Gibarca hrvatske nacionalnosti koji je poput većine svojih sunarodnjaka napustio Srijem tijekom rata devedesetih. Danas s obitelji, suprugom **Violetom** i djecom **Filipom**, **Dunjom** i **Josipom**, živi i radi u Osijeku.

»Djetinjstvo je bilo divno, bezbrižno, nezaboravno. Jednom riječju posebno. Nosim samo lijepe uspomene iz Gibarca. Odrastanje se nije puno razlikovalo od odrastanja druge djece u selu. Možda je bilo malo neobično zato što sam odrastao bez svojih pravih roditelja. Ali bilo je to neko sretnije vrijeme kada smo mogli ići kamo smo htjeli, kada nije bilo zabrane nikakve vrste. Imali smo i privilegij jesti samo zdravo, domaće, pa i krasti tuđe trešnje i znati

više klubova. S ponosom ističe da mu je nogomet »glavna sporedna stvar u životu«. Kada se preselio u Osijek, nastavio je igrati nogomet.

Tvoje, a nekako nije tvoje

Miroslav nije rođen u Gibarcu, ali tamo je odrastao. Roditelji - majka **Ruža** i otac **Filip**, su mu ponudili da se još kao dijete preseli u Županju ili u Njemačku, gdje su oni tada živjeli. No, on je to energično odbijao jer se, kako kaže, sav njegov svijet vrtio u Gibarcu i oko njega. Tu je i živio do 1993. godine. Tada se preselio najprije u Županju, a zatim u Osijek.

da nećemo odgovarati za to. Radio sam u poduzeću **Šidtrans** i iz tog perioda svog života nosim samo lijepe uspomene«, kaže Miroslav, koji je po struci automehaničar.

Još kao dijete je počeo trenirati nogomet, najprije za pionire (mlade selekcije), u gibaračkom nogometnom klubu **Borac**, a poslije toga je počeo profesionalno igrati za

»Svi moji tadašnji prijatelji su mi govorili da ostanem i da će u svako doba doći i braniti me od svakog tko mi bude želio nauditi. Nisam htio takav život da me netko mora braniti, jer nisam bio siguran hoću li moći ispunjavati svoje vjerske obrede kao do tada. Isto tako, razmišljao sam kakva bi bila budućnost moje djece pod takvim okolnostima? Osobno nisam imao većih neugodnosti. Otvoreno sam rekao mojim vršnjacima, suigračima da želim otići i svi su me razumjeli i podržali«, kaže Miroslav, prisjećajući se dana odlaska iz svog sela.

»Dan je bio nekako tmuran, između kiše i sunca. I 'onaj gore' se nije mogao odlučiti da li da me isprati s kišom, sa suzama, ili sa suncem. Paki-

ram kamion i razmišljam što će mi sve trebati od stvari. Gledam kuću, psa, koje ostavljam. Gorka i tužna sjećanja. Teško mi je pričati o tome. Prvih mjesec dana nakon preseljenja, 'zujao' sam kao bumbar i tražio samo društvo poznatih ljudi. Sve je bilo čudno: grad, susjedi, klub, kuća. Onaj osjećaj, tvoje je, a nekako nije tvoje. Vidio

sam da neće biti dobro budem li i dalje u svemu vidio Gibarac i Srijem. Polako sam se počeo prilagođavati na novu sredinu i stavljati na stranu pitanje: zar sam morao otići?»

U Osijeku je nastavio njegovati običaje i tradiciju svog rodnoga kraja i to, kako kaže, još jače, neopisivo ponosan na svoje porijeklo. Nastavlja igrati i nogomet, najprije za NK *Graničar*, koji je svojevremeno bio u drugoj ligi Hrvatske. Kada se iz Županje preselio u Osijek, Gibarčani su se počeli okupljati i igrati utakmice na malonogometnim turnirima, najprije u Retfali, gdje je bilo sjedište gibaračke udruge. Nogometni klub *Gibarac 95* su osnovali 2002. godine. Šišić je za taj klub igrao jedno vrijeme, a poslije i za NK *Slavonija* iz Ivanovca, zatim za NK *Dinamo* iz Bu-

Miroslav i najstariji sin Josip

dimaca, NK *Liv* iz Vladislavaca, NK *Mladost* iz Čepinskih Martinaca, te za NK *Borac* iz Kneževih Vinograda. Od 2007. godine preuzima kao trener NK *Gibarac 95*.

»Ponosan sam kad dođem u rodni kraj, jer znam da sam svoj na svom. Posebno sam sretan što nas prijatelji koji su ostali u Srijemu nisu zaboravili. Igramo veteranske susrete u nogometu, a i često se družimo kao generacija. Sve više sam siguran da je nekom bilo u interesu da se zemlja raspadne, po sustavu 'zavadi pa vladaj'. Žao mi je svih nedužnih ljudi što su propatili seljenjem ili gubitkom nekog svog. Mi obični ljudi smo najviše izgubili. Ne ponovilo se nikom, nikada, nigdje.«

Miroslav u Gibarcu

Sreća – roditi se, živjeti i umrijeti u Srijemu

Miroslav je obitelj zasnovao u Hrvatskoj. Tamo se oženio s Violetom, također porijeklom iz Gibarca. S njom ima troje djece.

»Djeca ko djeca. Da ih baciš bilo gdje, snađu se bolje od nas. Neko novo vrijeme, drugačiji tempo života i njima je lakše priviknuti se. Svi troje su rođeni u Hrvatskoj: Filip 1996. godine, Dunja 2000. i Josip 2007. godine. Najstariji sin Filip nešto više od tri godine živi i radi u Njemačkoj u Stuttgartu. Kći mi radi u SOS-u *Dječje selo* u Osijeku, a najmlađi sin Josip će na jesen u osmi razred. Slušaju me kada pričam o našem grožđu, Gibaračkoj planini, lubenicama, trešnjama... Zadovoljni su, ali nisu rođeni u onoj našoj slobodi. Možda im nisam u potpunosti uspio prenijeti sve naše običaje, ali oni jako dobro znaju gdje je Gibarac i tako ga izgovaraju. Nije Gi - ba - rac, nego Gibarac. Znaju što znači i zašto se nogometni klub tako zove. Također znaju za proslavu svetog Vinka i skup Gibarčana, a čuvaju i gibaračku nošnju«, ističe Šišić, poručujući Srijemcima:

»Svi smo isti na ovome svijetu i sve je prolazno. Vi koji ste ostali imate moju podršku i čuvajte običaje. Uživajte u vašoj djedovini, podneblju, njivi, hrani, ravnicima. Raseljavanima teško mogu uputiti riječi utjehe, pogotovo starijima. Poruka za kraj razgovora jeste: 'Divan je kićeni Srijem'. Netko je imao sreću u njemu se roditi, živjeti i umrijeti. Netko se u njemu samo rodio i kratko živio. Pozdrav ravnome Srijemu, Srijemcima i svim ljudima dobre volje«, kaže na kraju razgovora naš sugovornik.

S. D.

Intervju: Mijo Marić, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika

Povezivanje iseljeništva s Domovinom

Brojni Matičini programi imaju svoje korijene u razdoblju socijalizma, no razlika je jako velika. Suradnja s iseljeništvom sada je iskrenija i otvorenija. Premda je komunistički režim dozvoljavao Matici određenu razinu »hrvatovanja«, u praksi se nikada nije znalo kada će ono biti proglašeno »neprijateljskim djelovanjem«. Zbog toga je Matica u nekoliko navrata bila na rubu zabrane i ukidanja

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Hrvatska matica iseljenika ove godine obilježava 70 godina od osnutka. Godišnje realizira 60 programa kojima pokriva 45 zemalja s iseljeništvom, čije potrebe osluškuje paralelno sa svojim djelovanjem. O osnutku Matice, programima, iseljeništvu za naš tjednik govori ravnatelj **Mijo Marić**.

► **Može li se reći da se osnutak Hrvatske matice iseljenika, kao i matica iseljenika u drugim republikama, dogodio upravo potaknut novim političkim odnosima poslije raskida s Rusijom i koliko je usprkos tome što se veći dio hrvatske dijasporu u nekadašnjoj državi percipirao kao neprijateljska emigracija HMI uspjela tih godina ostvariti suradnju, povezati, potaknuti iseljeničke zajednice diljem svijeta?**

Teško je svesti osnivanje Matice iseljenika Hrvatske samo na promjene u smjeru jugoslavenske vanjske po-

litike. Jedan od bitnih razloga je i neuspjeh u organiziranju masovnog povratka iseljenika neposredno po kraju Drugog svjetskog rata. U tim okolnostima iseljeništvo se više nije promatralo kao privremena pojava nego kao trajan činitelj s kojim se mora uspostaviti neki vid suradnje. Premda je Matica osnovana 1951. u svojim djelatnim oblicima ona je nastavljala rad organizacija koje su se bavile iseljeništvom između dva svjetska rata poput Iseljeničkog komesarijata i Saveza iseljeničkih organizacija (Siora) koje su djelovale u Zagrebu. Službeni ciljevi Matice bili su kulturno i prosvjetno povezivanje iseljeništva s domovinom. U praksi bitnu ulogu je imalo i promicanje jugoslavenske države kao uspješne i napredne zajednice. Važan preokret u radu Matice nastupio je početkom 60-ih godina kada je Zakonom o amnestiji većina osoba koje su emigrirale poslije 1945. dobile priliku reguli-

rati svoj status i dobiti putovnicu jugoslavenske države. Ključnu ulogu u tom potezu jugoslavenskih vlasti imala je i težnja za povećanjem novčanih uplata iseljenika rodbini u domovini kao i prihodi od iseljeničkog turizma. U praktičnom djelovanju Matice nastojale su se umanjiti očite ideološke razlike koje su postojale između iseljeničstva koje je mahom živjelo u zemljama liberalne, parlamentarne demokracije i socijalističke Jugoslavije. U tom smislu Matica je radila izvjesne ustupke. Tako je Matica među iseljenicima organizirala ne tečajeve srpsko-hrvatskog, pa ni hrvatskog književnog jezika nego samo hrvatskog jezika, izdavala je božićne pjesme, a oči bi se čvrsto zatvarale kada bi neki iseljenički ansambli nastupali s hrvatskim grbom »bez socijalističkih oznaka«. Za takve stvari Hrvatu u Hrvatskoj je prijetila i višegodišnja kazna zatvora. Na drugoj strani, većina iseljenika nije željela ni tražila sukob s jugoslavenskim vlastima, premda intimno o njima nije mislila ništa dobro. Većina nije željela riskirati mogućnost posjeta rodbini u »starom kraju« ili stvarati istoj probleme zbog svoje oporbene političke djelatnosti.

► **Ako gledamo proteklih sedam desetljeća, mogli bismo to podijeliti na razdoblje prije neovisnosti Hrvatske i na razdoblje poslije neovisnosti. Koliko su ta dva razdoblja, kada je riječ o djelovanju HMI, različita?**

Brojni Matičini programi imaju svoje korijene u razdoblju socijalizma, no razlika je jako velika. Suradnja s iseljeničtvom sada je iskrenija i otvorenija. Premda je komunistički režim dozvoljavao Matici određenu razinu »hrvatovanja«, u praksi se nikada nije znalo kada će ono biti proglašeno »neprijateljskim djelovanjem«. Zbog toga je Matica u nekoliko navrata bila na rubu zabrane i ukidanja. Danas, primjerice, međunarodni znanstveni projekt »Courage«, koji se pod egidom Europske unije bavi kulturnom pozicijom socijalističkih režima, navodi Maticu iseljenika Hrvatske kao »disidentsku« organizaciju. Premda rad s iseljeničtvom i hrvatskim manjinskim zajednicama uvijek podrazumijeva posebnu obzirnost i osjetljivost, danas Matica slobodno surađuje s cjelinom hrvatskog iseljeničstva.

► **Na koje načine, kroz koje programe i projekte HMI surađuje s Hrvatima izvan Domovine?**

HMI – Odjel za kulturu – provodi programe iz područja kulture i umjetnosti te zaštite okoliša za Hrvate izvan RH. Poseban naglasak je na potpori osnivanju, razvoju, suradnji i umrežavanju amaterske kulturno-umjetničke zajednice Hrvata izvan Hrvatske s ciljem osnaživanja aktivnog kulturnog djelovanja i jačanja pozicija u javnom prostoru, poglavito kad je u pitanju očuvanje i promicanje hrvatskog kulturnog identiteta. To uključuje poticanje, suradnju na organizaciji ili neki drugi vid potpore te organizaciju programa za sve dobne skupine: festivalski programi i manifestacije, izložbe i likovne kolonije, edukativni programi i radionice in siteu ili online, programi promocije kulturne baštine, volonterski programi očuvanja prirodne i kulturne baštine i dr. U ovu mrežu uključene su glazbene, kazališne, filmske, likovne, plesne, folklorne i mnoge druge kulturno-umjetničke zajednice koje

djeluju s ciljem očuvanja i promocije hrvatskog identiteta. Od programa izdvajamo Ljetnu i Zimsku školu hrvatskog folklora, *Eco Heritage Task Force*, filmske radionice na Danima hrvatskog filma *Ivo Gregurević*, kazališne radionice, Reviju tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvaticе u narodnoj nošnji izvan RH u suradnji s Udrugom *Stećak*, Festival Čuvara hrvatske etno baštine u Njemačkoj, prvi Festival hrvatskih KUD-ova u Švicarskoj u pripremi, izložbeno-galerijski programi uz predstavljanje umjetnika domovinskoj publici, Dane iseljenika uz prigodni kulturni program poput ovoljetnih Dana iseljenika otoka Šolte na likovnoj koloniji i maloj školi naive i mnogi drugi. Paralelno s terenskim programima stalna je povezanost putem medija, društvenih mreža i drugih internetskih platformi, što omogućuje bolje umrežavanje i širenje dosegа i vidljivosti naših programa. Matičine aktivnosti su nezamislive bez Sveučilišne kao i Male škole hrvatskog jezika i kulture. Projekt HOLA omogućava poduku hrvatskog jezika u zemljama Latinske Amerike, a učenje hrvatskog na daljinu HIT, Hrvatski internetski tečaj. Ako vam nedostaje materijala za učenje hrvatskog, tu je HriD, stranica s mnoštvom edukacijskih priloga. Tu je više od četvrt stoljeća star Forum hrvatskih manjina kao i znatno mlađi Forum mladih pripadnika hrvatskih manjina. Naravno, ne smijemo zanemariti naša periodička izdanja Maticu i Iseljenički zbornik. Izdajemo i knjige. Tu su i tribine, predstavljanja i izložbe, sudjelovanje u organizaciji niza događanja poput *Večernjakove domovnice*... Često u Matici razmišljamo kako bismo trebali raditi više i bolje, no kada sve što radimo pokušamo staviti na jednu hrpu, kao u ovom slučaju, sve postojeće aktivnosti Matice teško je i sagledati.

► **Kakva je suradnja s Hrvatima u Srbiji i koliko oni sudjeluju u programima Matice?**

Ukratko, uzorna. Premda se radi o tzv. novoj manjini, koja se tek posljednjih desetljeća institucionalno organizira, gotovo nema Matičinog programa u kojem na ovaj ili onaj način ne sudjeluju i Hrvati iz Srbije. Prvenstveno se radi o suradnji s Nacionalnim vijećem i Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata, no često se surađuje i s pojedinim društvima, udrugama... Važnu ulogu ima i suradnja sa zajednicom Hrvata iz Srbije u samoj Hrvatskoj.

► **Spominje se brojka od 3,5 milijuna Hrvata koji čine hrvatsko iseljeničstvo ili nacionalnu manjinu u 12 europskih država. Je li ta procjena točna i koliko su oni vezani za domovinu, budući da su stasale generacije koje su rođene u iseljeničtvu?**

Procjene stručnjaka se kreću oko te brojke od 3,5 milijuna. Naša su iskustva s potomcima hrvatskih iseljenika i pripadnika hrvatske manjine iz europskoga susjedstva u Hrvatskoj matici iseljenika vrlo zanimljiva – budući nam se često javljaju u potrazi za vlastitim korijenima osobe iz trećeg pa i četvrtog naraštaja. Pripadnici hrvatske manjine iz 12 zemalja srednje i jugoistočne Europe sve češće studiraju u matičnoj zemlji, doprinoseći na taj način prijateljskim i dobrosusjedskim odnosima. Kad je u pitanju prekooceanska dijaspora američki, kanadski, čileanski, argentinski, australski i novozelandski Hrvati najčešći su polaznici Matičinih škola hrvatskog jezika, povijesti, kul-

ture i folklora u trećem naraštaju, nerijetko s površnim znanjem hrvatskoga jezika kojega kao višejezične osobe žele usavršiti u domovinskoj kolijevci svojih predaka. Često se potomci hrvatskih iseljenika odlučuju i na studij u Hrvatskoj, ne samo humanističkih struka već i na studij medicine ili pak računarstva koji se na engleskome jeziku mogu studirati na sveučilištima u Zagrebu i Splitu. Djedovi i bake upućuju svoje unuke na Matičine ljetne programe, ali i višesemestralni studij hrvatskoga jezika na fakultetima u Zagrebu, Rijeci, Splitu, Zadru i Dubrovniku. Podsjećam, Hrvatska se nadala većem broju povratnika iz naše milijunske dijaspor, no život hrvatskih obitelji u svijetu kroji i drukčije planove koje mi u Matici poštujemo i prilagođavamo se novim okolnostima s kreativnijim programima. Zaključno, prema dostupnim podatcima Državnog zavoda za statistiku, saldo migracije stanovništva Hrvatske s inozemstvom posljednjeg desetljeća procjenjuje se na više od 230.000 tisuća ljudi koji su se pridružili našem iseljentištvu čija brojnost doseže tri i pol milijuna. Opsegom i intenzitetom, aktualni je emigracijski val iz Hrvatske moguće usporediti s onim 1960-ih godina, nedavno je utvrdila znanstvenica **Monika Balija** u svojoj doktorskoj disertaciji, obranjenom na PMF-u Sveučilišta u Zagrebu. Tradicionalna odredišta koja su hrvatske iseljenike privlačila još šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća i danas su jedne od najvažnijih zemalja primitka hrvatskih emigranata. Osim zemalja Sjeverne i Južne Amerike, juga Afrike, Australije i Novoga Zelanda, te Njemačke i Austrije, posljednjih nekoliko godina nova privlačna odredišta iseljenika iz Hrvatske postale su Irska te ponovo Švedska. Istina, Hrvatska tek razvija pouzdanije statističke metode o brojnosti svojih građana u inozemstvu budući da bez jasnog usklađivanja teorijskih i metodoloških elemenata na globalnoj razini još dugo neće moći valjano pratiti vlastite migracije. Kada je riječ o budućem razdoblju, pretpostavka je kako će iseljavanje u narednim godinama slabiti, no ne zbog slabljenja motiva za iseljavanjem već zbog smanjenja potencijala ljudi koji mogu iseliti. Hrvatska stoga nastoji privući povratništvo iz iseljentištva u što većem broju u domovinu radi transfera znanja, odnosno gospodarskog i demografskog razvoja. Hrvatska matica iseljenika u sinergiji sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan RH nastoji što više doprinijeti toj viziji gospodarskog i demografskog prosperiteta Hrvatske i njenih planskih razvojnih strategija u cilju uspješnije revitalizacije Hrvatske.

► **Gdje su najbrojnije hrvatske iseljeničke zajednice i koji su najveći izazovi hrvatskog iseljentištva?**

Prvo zabilježeno iseljavanje u prekoceanske zemlje jest ono isusovca o. **Ivana Ratkaja** u Sjedinjene Američke Države davne 1683. godine. Međutim, intenzivnije, u velikom broju, Hrvati su iseljavali u SAD od početka XIX. stoljeća. Najstarija i najveća skupina hrvatskog iseljentištva nalazi se, dakle, u Sjedinjenim Državama. Računa se da je ukupno 1,2 milijuna američkih državljana hrvatskog porijekla. Velike skupine u prekoceanjskim zemljama nalaze se još u Argentini, Čileu, Kanadi, Australiji i Novom Zelandu. U europskim zemljama radi

se o Njemačkoj, Francuskoj, Austriji, Italiji, Švicarskoj, ali manjih hrvatskih zajednica naći ćemo u svakoj europskoj zemlji. Najnoviji izazov cijelom svijetu, pa tako i hrvatskim zajednicama u svijetu, donijela je pandemija uzrokovana virusom covid-19. I mi smo se u Hrvatskoj matici iseljenika brzo prilagodili tim uvjetima. Naše redovite programe smo virtualno prenosili našim iseljenicima. I bilo je velikog odjeka.

► **Koliko su česti slučajevi, zapravo ima li ih uopće, da se neka druga ili treća generacija iseljenika vrati u Domovinu?**

Budući da Hrvatska matica iseljenika kao javna ustanova nema instrumentarij za praćenje učestalosti povratka potomaka iseljenika u Domovinu, na prvi dio Vašega pitanja ostavit ću Vas bez egzaktnog odgovora, no na razini dojma čelnoga čovjeka ustanove koja i na dnevnoj razini kontaktira brojne organizacije, udruge i klubove hrvatskoga iseljentištva ocjenjujem da su ti slučajevi sve češći. Time odgovaram i na drugi dio pitanja – da, ima ih, ne samo pripadnika druge ili treće nego čak i četvrte generacije Hrvata u dijaspori, o ovome posljednjem slučaju prije nešto manje od godinu dana pisali smo u našem mjesečniku *Matica*. Možda sam čak i preskroman u ovome odgovoru, a da ga prisnažim pozvat ću se na izjave čelnika državnih institucija koje se bave problematikom Hrvata izvan RH, od prije nekoga vremena, da povratak polako postaje trend, makar javnost još uvijek možda nema takav dojam. U svakom slučaju dojam koji i mi, u Hrvatskoj matici iseljenika, imamo o značajnijem interesu naših ljudi u iseljentištvu za život u zemlji predaka, lako se može podignuti i na razinu činjenice. U najvećoj mjeri rezultat je to posljednjih godina bitno osnažene državne politike prema iseljentištvu, brojnih i kvalitetnih programa i projekata Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH, naravno i programa Hrvatske matice iseljenika, poput tečajeva za učenje hrvatskoga jezika i kulture, putem interneta ili u Domovini, od kojih su mnogi stipendirani, posebnih kvota za upis na hrvatska sveučilišta, te drugih mjera koje osiguravaju bolje pretpostavke i uvjete za povratak, odnosno integraciju u društveni sustav naše države. Osim toga, kako znate, od početka prošle godine na snazi su izmjene i dopune Zakona o hrvatskome državljanstvu koje su u bitnome usmjerene prema olakšavanju postupka stjecanja državljanstva Hrvatima i njihovim potomcima u iseljentištvu i moj je dojam da je to bio ključni potez državne politike kad je o povratku riječ.

► **Često je stožer okupljanja iseljeničke zajednice Crkva. Koliko je upravo kroz sva ova desetljeća Crkva bila značajna ne samo da bi ljude održala na okupu već i da bi im sačuvala svijest o tome tko su, odakle su, što su?**

Neprocjenjiv je doprinos Crkve za hrvatsko iseljentištvo u vjerskom, humanitarnom, socijalnom, kulturnom i prosvjetnom smislu. Hrvatska matica iseljenika uspješno surađuje s hrvatskim katoličkim misijama diljem svijeta. Katolička Crkva i hrvatska inozemna pastva, kao što je poznato, djeluju kroz Dušobrižništvo za Hrvate u inozemstvu, koje je utemeljeno 25. lipnja 1966. kada je u Rimu

imenovan prvi nacionalni ravnatelj u osobi svećenika **Vladimira Vincea**, dok je danas na čelu Dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu nacionalni ravnatelj dr. sc. **Tomislav Markić**. No, pothvat hrvatske inozemne pastve stariji je od toga te svoje korijene vuče još iz vremena hrvatskih gastarbajtera na gradnji Sueskoga kanala, kojima misirski (egipatski) biskup fra **Lujo Čurčija** 1869. godine dovodi za dušobrižnika fra **Jerka Karačića**. S tim se našim radnicima na privremenom radu u Egiptu ostvarilo ono što su i Crkva i cjelokupno matično društvo priželjkivali i s onima koji su kasnije odlazili, a to je da se vrate. Stoga je pravi početak hrvatske inozemne pastve vezan uz 1894. godinu kad je u Pittsburghu u Pensilvaniji, u Sjedinjenim Američkim Državama, hrvatski svećenik **Dobroslav Božić** – kojega je na molbu hrvatskih iseljenika onamo poslao đakovački biskup **Josip Juraj Strossmayer** – okupio na hrvatskoj misi velik broj hrvatskih katolika. Ondje je sagrađena i župna crkva sv. Nikole, prva hrvatska crkva u iseljeništvu. Broj hrvatskih katoličkih župa u Sjedinjenim Američkim Državama povećava se početkom 20. stoljeća, kada pristižu i hrvatski franjevci koji se 1926. organiziraju u Komisarijat, a kasnije u Franjevačku kustodiju Sv. Obitelji sa sjedištem u Chicagu koja djeluje do danas i koja je u svojem stoljetnom djelovanju pružila neizmjeni doprinos dušobrižništvu i očuvanju hrvatskoga identiteta na sjevernoameričkom kontinentu. Kustodiju danas vodi agilni svećenik **Jozo Grbeš**, s kojim Hrvatska matica iseljenika te ine vjerske i svjetovne institucije iz RH i BiH svestrano surađuju. Nadalje, za hrvatskim radnicima u Njemačku nadbiskup **Alojzije Stepinac** šalje svećenike, a napose u europske poslijeratne radne destinacije kada su potrebe bile još i veće. Svima njima zajedničko je da su okupljali svoje sunarodnjake, u početcima često obilazeći tvornice, rudnike, gradilišta kako bi prvo povezali a potom i uspostavili zajednicu. U tim počecima, ali i poslije, svećenici nisu bili samo duhovni pastiri, često su i materijalno pomagali, uspostavljali Caritas, humanitarne aktivnosti, savjetovišta za sve one u problemima u snalaženju u novim okolnostima, pomagali oko dokumenata, jezika... Postupno se i prilike mijenjaju i uspostavljaju se hrvatske katoličke misije diljem Europe; u SAD-u i Kanadi su to župe; negdje hrvatski katolički centri – u Australiji. Pritom je važno naglasiti da su ti naši iseljenici, posebice u prekomorskim zemljama, svojim snagama (uz suglasnost mjesnih biskupa na određenom području) kupovali ili gradili svoje crkve, dvorane (sada izgrađuju i staračke domove), te su uzdržavali i uzdržavaju svećenike i časne sestre koji bi ondje služili. Iz rečenoga je razvidno kako su pastoralne jedinice ne samo duhovni punktovi nego

i društveni, humanitarni i kulturni centri okupljanja kako nekada tako i danas.

► **Koliko danas ima inozemnih hrvatskih katoličkih župa?**

Hrvatska inozemna pastva broji ukupno 189 hrvatskih katoličkih župa, misija, zajednica i centara diljem svijeta. Najviše ih je u Njemačkoj: 99. Ostale se nalaze u Sloveniji (4), Austriji (8), Švicarskoj (12), Francuskoj (3), Beneluxu (3), Skandinaviji (6), Velikoj Britaniji (1) i Irskoj (1). U Kanadi ih je 17, u SAD-u 16, u Peruu 1, u Argentini 2, u JAR-u 1, a u Australiji 14, dok se jedna nalazi i na Novom Zelandu. Napominjem kako Hrvati tamo gdje žive kao nacionalna manjina (Italija, Austrija, Slovačka, Češka), osim Slovenije, nisu u ingerenciji Hrvatske inozemne pastve, jer po crkvenim propisima ne spadaju u novije iseljenike te su u potpunosti pod ingerencijom mjesnih biskupa. Zanimljivo, kad je u pitanju Katolička Crkva možemo govoriti i o velebnoj sakralnoj baštini hrvatske dijaspor – koja je građena doslovno znojem i krvlju naših pečalbara poput crkve u Norvalu ili one u Melbourne-Sunshineu, da spomenem samo dvije. Uz *Radosnu vijest*, fascinantna vjerska i misijska djelatnost u iseljeništvu je vidljiva u vrhunskim rezultatima naših misionara ne samo u dušobrižništvu već i u prosvjeti, kulturi, književnosti i u mnogim drugim područjima poput brige o starijim osobama. Tu valja spomenuti brojne hrvatske škole koje su vezane uz naše župe i misije, pa Hrvatski etnički institut – osnovan inicijativom Franjevačke kustodije iz Chicaga, zatim brojne druge osobe iz crkvenoga života koje su ostavile dubok trag u hrvatskoj kulturi kao što su bili književni klasik s polustoljetnom švicarskom adresom fra **Lucijan Kordić** ili dominikanac s višedesetljetnom čileanskom adresom esteritač međunarodne slave **Rajmund Kupareo** i drugi.

Aquarium Pula

Karizmatičnost morskog svijeta

Na 2.570 četvornih metara, u stotinjak bazena i nastanbi prikazana su različita staništa s preko 250 životinjskih vrsta Jadrana, tropskih morskih i slatkih voda, europskih rijeka i jezera te sjevernih mora

Aquarium Pula je najposjećeniji akvarij u Hrvatskoj čiji je cilj prikazivanje ljepote i raznolikosti podmorskog života te približavanje problematike očuvanja prirode široj javnosti. Akvarij je smješten u staroj utvrdi Verudela, koja se nalazi na istoimenom poluotoku udaljenom tri kilometra od centra Pule.

S radom i sadržajem ovog akvarija upoznaje nas dr. sc. **Milena Mičić**, dipl. biolog, rođena Puljanka, koja je doktorirala biologiju u Ljubljani. Svoj rad na području morske biologije započinje u Centru za istraživanje mora u Rovinju, Institut *Ruđer Bošković*. Nakon znanstvene karijere duge 18 godina u kojoj bilježi znanstvena dostignuća iz područja ekotoksikologije mora, 2000. godine otvara *Aquarium Pula* d.o.o. Ubrzo postaje i punopravna članica Europske unije akvarijskih kuratora, a nagrađena je i za najuspješniju poduzetnicu u 2016. godini, te kao finalistica za inspirativnu poduzetnicu u 2018. godini. Održivost poslovanja tvrtke temelji se prvenstveno na reinvestiranju cjelokupne dobiti svake godine, ali i na praćenju i usklađivanju s novim trendovima akvarijskog predstavljanja, društvenoj i ekološkoj odgovornosti prema zajednici te prema zaposlenicima.

Ljepote podmorja

»*Aquarium Pula* je najveći javni akvarij u Hrvatskoj smješten u 135 godina staroj utvrdi Verudela, dijelu nekada moćnog obrambenog sklopa austrougarske Tvrđave Pula. U našem se akvariju na jedinstven način spaja bogatstvo Jadrana sa stoljetnom vojnom poviješću Pule. S 20 godina iskustva u vođenju akvarija, uz posjećenost od 180.000 ljudi u 2019. godini, ponosno držimo korak s ostalim poznatim europskim akvarijima. Na 2.570 četvornih metara prikazujemo različita staništa s preko 250 životinjskih vrsta Jadrana, tropskih morskih i slatkih voda, europskih rijeka i jezera te sjevernih mora. Osim navedenih postava, akvarij krasi i manje tematske izložbe kao što su Krhka ljepota i Šetnja s leptirima, te S.O.S. za morske pse i raže. Postavi i izložbe prikazani su kroz 20 prostorija raspoređenih na četiri etaže utvrde – rov, prizemlje, prvi kat i krovšte, a zbog raznolikog sadržaja svaka je soba jedinstvena. Osim samog prikaza ljepote podmorja i drugih ekosustava, izložbe su usmjerene na edukaciju i podizanje svijesti javnosti o zaštiti prirode.«

Uz posebnu i stalno nadograđivanu edukaciju u akvariju, *Aquarium Pula* već dugi niz godina organizira i jedinstven obrazovni oceanološki program *Plava škola*, za domaće

i strane školske grupe učenika srednjih i osnovnih škola, koji se održava na brodu, obali i u praktikumima. O aktivnostima unutar *Plave škole* Milena kaže:

»Te aktivnosti uključuju razgledavanje akvarija; tijekom stručnog obilaska kroz akvarij daje se naglasak na karizmatičnost i važnost morskog svijeta, ali i na konzervacijske aktivnosti kao odgovor na nove prijetnje njegovom opstanu, životne zajednice Jadranskog mora, zatim je tu rad na obali mora, a sastoji se od sakupljanja uzoraka s obale, analiziranja pojaseva mora, supralitoral i mediolitoral, de-

terminiranja životinjskih i biljnih vrsta te analiziranja prilagodbi na tako ekstremne ekološke uvjete. Cilj radionice je upoznati životnu zajednicu s kamenitim obalama našeg priobalja. *Plava škola* ima i biološku radionicu, a tema radionice je proučavanje organizama s livade morskih cvjetnica tako da se uzorci prikupljeni s plitkog morskog dna sortiraju i determiniraju te određuju karakteristične vrste. Naglasak je na važnosti specifične životne zajednice unutar morskog eko sustava te odnosima između organizama koji u njoj borave. Cilj radionice je upoznati sudionike o ekološkoj važnosti, ali i osjetljivosti ove produktivne životne zajednice.«

Borba za periske i ugrožene vrste

Plemenita periska endemska je vrsta bogate povijesti i velikog značaja za morski eko sustav. Ovaj školjkaš oduvijek je cijenjen kao dio raznolike faune Sredozemlja, no nažalost, populacije plemenitih periski danas nisu brojne kao nekoć.

»Borba za opstanak plemenite periske započela je još 2016. godine na obalama Španjolske, gdje se znanstveni svijet prvi put suočio s kriptičnim parazitom koji napada njena tkiva te ju posljedično i usmrćuje. Dok su se tražili odgovori na mnoga pitanja u svezi ove podvodne epidemije, parazit *H. pinnae*, u međudjelovanju s bakterijom *M. Sherrisii*, usmrtio je gotovo sve plemenite periske zapadnog Sredozemlja. Prikupljanjem informacija, ustanovljeno je da je *H. pinnae* aktivan pri temperaturi mora iznad 13,5°C te salinitetu između 36,5 i 39,7 promila. Pri navedenim uvjetima, parazit se širi morskim strujama i planktonom do čak tristo kilometara udaljenosti svake sezone. Na taj način je, do kraja 2019. godine, parazit poharao sve dijelove Sredozemnog mora.«

U *Aquariumu Pula* pokrenut je projekt »Plemenito utočište« unutar kojeg su uspostavljeni sustavi za održavanje života periski odvojenih po skupinama jedinki izuzetih s različitih lokacija kako se potencijalna zaraza ne bi širila. Naknadno znanstvene institucije i akvariji Europe trenutno na životu održavaju stotinjak periski pod ljudskom skrbi, od kojih je većina smještena u Španjolskoj. Nadu u spas ove vrste dala je i nekolicina malenih jedinki periske, ne većih od 1,5 centimetra, otkrivenih u kolektorima postavljenim duž Jadrana. Ove mlade jedinke trenutno čekaju bolja vremena u sigurnosti izoliranih akvarijskih sustava i brižnim rukama djelatnika akvarija.«

Pulski akvarij je pokrenuo niz projekata za zaštitu ugroženih jadranskih vrsta i tako *Aquarium Pula* vremenom postaje vodeća institucija u Hrvatskoj za očuvanje morskog života zbog konzervacijskih aktivnosti koje aktivno provodi, a to su aktivnosti za zaštitu ugroženih vrsta poput morskih kornjača, hrskavičnih riba, tropskih i jadranskih koralja, plemenitih periski i drugih organizama.

»Akvarij od samog početka svog djelovanja u Centru za oporavak morskih kornjača oporavlja jedinke glavate želve, a po tome je prepoznat diljem Hrvatske. Danas je ujedno i najveći rehabilitacijski centar na zapadnoj obali Jadrana koji je do sada oporavio više od 170 jedinki. *Aquarium Pula* provodi i nove konzervacijske projekte, poput uzgoja raža kamenica te neprekidnog rada u utočištu za plemenite periske. Time su raža kamenica Srečko i spašene plemenite periske ubrzo postali 'glasnogovornici' za očuvanje zdravlja Sredozemnog mora. Uz dozvolu Ministarstva, provest će se introdukcija juvenilnih raža kamenica u divljinu s ciljem povećanja brojnosti njihovih populacija, dok će se plemenite periske nastaviti kontinuirano zbrinjavati u skladu s protokolima europskih institucija«, kaže Milena.

Održavanje akvarija

U ovom akvarijskom postavu smješteno je stotinjak bazena i nastambi s preko 300 m³ vode. Da bi tako veliki sustavi funkcionirali i održavali jedinke koje se u njima nalaze, potrebni su razni poslovi.

»Od proizvodnje žive hrane, svakodnevnog hranjenja, čišćenja i kontrole, grijanja i hlađenja pa do što vjernijeg oponašanja prirodnih uvjeta u bazenima pomoću sustava za održavanje života. To podrazumijeva filtraciju, aeraciju, recirkulaciju unutar bazena i dobavu svježije vode. Za pravilno funkcioniranje svih sustava kontinuirano se prate određeni parametri, među kojima je i temperatura vode. Za jadranske i mediteranske organizme crpi se svježja morska voda s dubine koja je iznimno čista i stalne temperature od 15°C do 17°C. Tropski bazeni zahtijevaju iznimno visoke temperature, stoga se koriste filtracijski sustavi koji održavaju mikrobiološke i kemijske parametre vode unutar granica tolerancije.

Za održavanje akvarija zaduženi su akvaristi, biolozi i ostalo pomoćno osoblje koji svakodnevno paze da akvarij bude ugodan ne samo za posjetitelje nego i za životinje u njemu. Među značajnim dnevnim obavezama je zasigurno hranjenje jedinki. U akvariju životinje hranimo većinom zamrznutom, uzgojnom hranom, dok stanovnici kao što su morski konjići, šila i mlade sipe ne mogu preživjeti bez žive hrane, stoga im iz mora pribavljamo manje kozice. Učestalost hranjenja organizama uvjetovana je temperaturom vode; pri nižoj temperaturi vode životinje iziskuju manju količinu hrane, tri puta tjedno, dok se tropske životinje hrane dva puta dnevno«, kaže Milena Mičić.

Za rad akvarija koji potrebuje kontinuiranu pažnju potrebna su i značajna sredstva koja se ostvaruju u najvećoj mjeri prodajom ulaznica. Dio tih sredstava koristi se i za revitalizaciju utvrde Verudela.

Zvonko Sarić

555,00 eura

Prije više od dva tjedna naš Dvostruki Predsjednik je na jednom od bezbrojnih obraćanja pojedinim medijima, a time i široj javnosti, saopćio da ima radosnu vijest: prosječna plaća u ožujku iznosila je 555 eura (oko 65.500 dinara). Što pokriva ovaj iznos za jednu četveročlanu obitelj ovog puta neću računati, vjerojatno svi to na neki način znate. Nedavno opet jedna značajna izjava: u našoj regiji je u Srbiji najveća prosječna plaća. Možda je plaća velika, ali je, sudeći po tome koje države je poimence nabrojio, regija prilično mala: Sjeverna Makedonija, Albanija, Bosna i Hercegovina, a s Crnom Gorom smo na istoj razini. Iz povijesti nekadašnje SFRJ znamo da su se ove republike uvijek ubrajale u nerazvijene, a razvijenije republike – Slovenija, Hrvatska i pokrajina Vojvodina su izdvajale značajna sredstva za svakojaके pomoći, a i iz državne kase su posebno financirane. Skoro zaboravih, neki dan prilikom rasprave o promjeni Ustava (konačno se kreće!) premijerka je izjavila: »Što se tiče prosječne plaće, uskoro sustižemo Bugarsku, a ona je članica EU«. Pitam se, zašto ne spominju Hrvatsku, Sloveniju ili Mađarsku koje se nalaze u istoj, nešto »široj regiji«? Po klasičnoj teoriji prava u svojoj obrani optuženi se ima pravo ne sjećati, ima pravo i lagati na sudu, a istražna tijela, tužitelj trebaju dokazati krivicu. Analogno ovome i političari imaju pravo lagati ili ne saopćiti potpunu istinu, a mogu se pozivati na to da nemaju obavještenja ili nisu obaviješteni. Sjećate se Predsjednika Ustavotvorca, koji je uvijek bio neobaviješten ako se radilo o škakljivim pitanjima. Što se političara tiče, na novinarima, oporbenjacima je zadatak da dokažu njihove neistinite, poluistinite ili lažne informacije. Po mom shvaćanju, to je osnov bilo koje suvremene demokracije. Tu se sada nameće problem pristupa informacijama. Po zakonu imatelj informacija je obavezan saopćiti je, ali često je to nemoguće jer ima ograničenja, npr. informacija je na više godina označena kao službena tajna.

Lobirne

U anglosaksonskim državama lobiranje je legalna djelatnost, što znači da se određeni zastupnici udružuju u jednu interesnu grupu koja ima i svojeg predgovornika. Oni vrše pritisak prema najvišjim donositeljima zakona, propisa... da se oni korigiraju u njihovu korist. Neuobičajeno je kada najviši nositelj vlasti, predsjednik države, lobira u interesu jedne vodeće svjetske tvrtke, *Rio tinto*. Radi se o rudi jaderitu, čija su značajnija nalazišta otkrivena u zapadnoj Srbiji. Iz jaderita se dobija alkalni metal litij, a on je najvažniji sastojak u akumulatorima električnih automobila. Pregovore s ovom kompanijom započeo je još nekadašnji Predsjednik iz DS-a, nastavili sljedeći, sve do današnjeg.

No, posao nikako da krene jer lokalni stanovnici, predvođeni ekološkim aktivistima, određenim stručnjacima pružaju otpor, tvrdeći da će dubinska eksploatacija ove rude na koncu izazvati veliku ekološku katastrofu, a ni zarada neće biti tako velika koliko se nagovještava. Neuobičajno je čak i u svijetu da prvi čovjek postane glavni lobist, a upravo se to dogodilo. Na dužoj konferenciji za tisak predsjednik je žestoko lobirao uz projekt *Rio tinto*, tvrdeći da ako se on ostvari, Srbija će zaraditi basnoslovnih 19 milijardi eura i, ako umjesto da rudu izvozimo, dovedemo jednu tvornicu električnih automobila, zarada bi mogla iznositi 25

■ Kada će prosjek biti dvije ovakve novčanice?

milijardi eura. U cilju ostvarenja ili odbijanja ovog projekta bit će raspisan i referendum, kao najdemokratskiji način odlučivanja. Za promjenu Ustava također je potreban referendum. Zato će se donijeti novi zakon o referendumu, prema kojem je validna ona odluka za koju glasa 50 % izašlih glasača.

Dobro obaviješteni Predsjednik

Sredinom pedesetih godina prošlog vijeka svaki radnik, seljak ili pripadnik poštene inteligencije mogao je uputiti pismo adresirano tadašnjem predsjedniku u kojem je imao i neke molbe. Na prvom »stupnju« ova pisma obrađivala je odgovarajuća služba u sreskim rukovodstvima. Danas se također može pisati pismo, e-mailom, predsjedniku. Pristigli »materijal« obrađuje se u predsjedničkom kabinetu. On opskrbljuje Dvostrukog i potrebnim povijesnim, kulturološkim itd. informacijama, tako da ne može biti neinformiran. Jedan od zadataka je i organiziranje igrokaza »spontani susreti s narodom«. Tijekom svog posjeta određenim dijelovima zemlje On stiže u Mali Donji Ičkovac, gdje ga dočekuje narod, odabranik pride i kaže: »Predsjedniče, jedan mali asfaltni put povezao bi nas s gradom«. Predsjednik se obrati najbližem ministru i pita: »Ima li načina da se to uradi?«. Naravno, dobije potvrđan odgovor, te kratko i jasno veli: »Onda to odradite«. Sve vam je jasno, zar ne?

Dob i karakter u prometu

Čak i ako ne komentirate po portalima ili društvenim mrežama, sigurno ste puno puta i sami bili u prilici raspravljati o tome koja je kategorija »sudionika u prometu« najopasnija. I... vjerojatno ćete se složiti s time da, bez obzira na snagu argumenata, na krajnju ocjenu ipak presudno utječe vlastita pozicija u prometu. Pa ipak, neke od kategorija nedvojbeno se izdvajaju i nameću kao »favoriti«.

Tako je, recimo, pozornost javnosti na sebe skrenuo osamdesetpetogodišnji muškarac koji je prošloga tjedna automobilom srušio semafor na jednom od najfrekventnijih gradskih raskrižja, nanijevši pritom po život ozbiljne ozljede dječaku koji je imao nesreću da se u tom trenutku nađe uz semafor koji se na njega obrušio. Naravno,

ova je vijest odmah pobudila lavinu komentara u čijem se središtu našlo pitanje kako je nekome s 85 godina uopće i (bilo) moguće produžiti vozačku dozvolu? Uz prigodne predrasude na račun toga otkuda je (također) nesretni starac i kako u njegovom mjestu (ne) znaju voziti, nametnulo se i drugo pitanje: koja je starosna granica nakon koje se vozačke dozvole više ne bi smjele produžavati ili izdavati – 65, 70, 75...? Čak i kada bi se nekim čudom to egzaktno moglo i utvrditi, ostalo bi mnoštvo drugih otvorenih, a također veoma bitnih pitanja vezanih uz dob »učesnika u saobraćaju«.

Jedno od njih je – a to je već druga kritična i za mnoge iritantna kategorija – kako izaći na kraj s mladima (pa čak i djecom!) koji – zajedno s automobilima, kamionima i drugim četvero i dvokotačima – na rolerima špartaju ulicama grada? Pod kojom se oni definicijom sudionika u prometu vode, kako se to regulira i ima li za njih pravila i dozvola? Na temelju onoga što se svakodnevno da vidjeti – nema i pravo je čudo i luda sreća što u policijskim izvješćima o prometnim nezgodama oni ne zauzimaju istaknuto mjesto.

Istaknuto mjesto u istim izvješćima, na sreću, ne zauzima ni treća, također rizična i za mnoge također iritantna, grupa vozača nečega između bicikla i motocikla; nečega što pristojno juri a opet ga se ne čuje. Iako ekološko, to je vozilo upravo zbog svoje brzine i nečujnosti navuklo bijes mnogih pješaka koji se svako malo moraju osvrnuti oko sebe zarad vlastite sigurnosti. Zanimljivo, ovo je vozilo najčešće omiljeno upravo kategoriji s početka teksta: starijima, kojima i okretanje pedala na biciklu predstavlja napor ili pak zasluženu nagradu za dosadašnju potrošenu životnu energiju. Što s njima, kako ih definirati i regulirati? Sudeći po onome što svakodnevno gledamo na ulicama grada, onako kao i djecu na rolerima ili skateboardovima. Znači – nikako.

Uvjerljivo najiritantnija i – čak i po statistikama – jedna od najopasnijih kategorija sudionika u prometu su motociklisti. Puni nepotrošenog adrenalina, mnogi od njih divljaju u najužoj gradskoj jezgri svakodnevno dovodeći u pitanje ne samo vlastitu sigurnost i život nego i sigurnost i živote drugih koji im se nađu na putu. Što s njima i kako ih dovesti u red? Na ovo pitanje, na sreću, postoji odgovor, ali, na žalost, malo tko za njega haje. Zaista djeluje nevjerovatno da grupa bezobraznih, drskih i po živote opasnih idiota iz dana u dan turira svoje skupe dvokotače, prekoračujući brzinu i dvostruko od dozvoljene i da svi to vide (i psuju im sve po spisku), a da baš tada po pravilu nema niti jedne patrolne prometne policije koja bi ih promptno odvela na hlađenje, pa do izricanja primjerene kazne za ugrožavanje sigurnosti i života ljudi. E, da: uz razmjerno rijetke izuzetke, i u ovu kategoriju »vozača« spadaju uglavnom osobe

mlađe dobi, osobe za koje – ako im se pristupi na pravi način i dovede u red – nije kasno da se isprave i poprave.

Našlo bi se, naravno, u ovim grupama i dovoljno podgrupa o kojima bi se također moglo reći ponešto zanimljivoga: pijanih biciklista svih uzrasnih kategorija, nepažljivih pješaka »od 7 do 77«, nedefiniranih gurača još nedefiniranih prometala, pretrpanih džakovima sa »sekundarnim otpadom«, vozača zaprežnih kola s nemirnim konjima na semaforu...

Ali... kao što se da vidjeti i iz uzgred opisanih primjera, pravih i unificiranih odgovora – uz određene izuzetke – ni na pomolu. Zato je i čuđenje zbog broja godina osobe koja je srušila semafor također za potencijalno čuđenje: čovjeku je, kako se pretpostavlja, tijekom vožnje pozlilo. Ne ulazeći u to kakvoga je zdravstvenoga stanja (možda boljega od mnogih mlađih) u obzir treba uzeti i činjenicu da ovih dana sunce i doslovce udara u glavu. Mladima možda čak i više no starijima.

Z. R.

Dužijanica 2021. – Priskakanje vatre

Za lipotu i u vatru

Priskakanje vatre uoči sv. Ivana Krstitelja, a u narodu zvanog Ivana Cvitnjaka, i ove godine podsjetilo nas je na ovaj gotovo zaboravljeni običaj koji je zahvaljujući sjećanju i zapisu **Alojzija Stantića** obnovljen prigodom 100. *Dužijance*, te se tako našao među brojnim manifestacijama koje organizira UBH *Dužijanica*.

Ovogodišnje priskakanje vatre, koje je održano 23. lipnja u dvorištu pored crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, bilo je, kao i nekada, mjesto okupljanja, razgovora, a svakako i *priskakanja*.

Po riječima direktora UBH-a *Dužijanica* **Marinka Piukovića** cilj ovakvih događaja je sačuvati zaboravljene običaje, oživjeti ih i tako ujedno sačuvati i naš identitet na ovim prostorima. Uz navedeno, želja organizatora je ovaj i slične običaje prenijeti na mlađe naraštaje, kojih je ove godine bilo u izuzetno lijepom broju, te su **Martin Gabrić** i **Stipan Kujundžić**, koji su i ove godine bili zaduženi za paljenje vatre, morali praviti dvije vatre. Jednu za one ozbiljnije »skakače« i jednu za djecu koja su se utrkiavala tko će više puta i što bolje *priskočiti*.

Postoje brojna vjerovanja i tumačenja kada je u pitanju *priskakanje vatre*, te tako prema zapisu Alojzija Stantića ljudi su vjerovali da će ivanjska vatra štititi od groma, leda i vatre. Jedno od tumačenja je da će onaj koji bar tri puta *priskoči* vatri biti *lip* i zdrav.

Prema adetu (običaju) je da se gar (pepeo) od ivanjske vatre pospe po njivi kako bi ju sačuvao od vremenskih nepogoda.

Osim *priskakanja vatre*, običaj je i da djevojke jedna drugoj

ispletu vijenac za glavu od ivanjskog cvijeća, koji bi kasnije bacale na krov kuće ili salaša, pa i duda, ili ga objesile na zid kod ulaznih vrata ili na zabat kuće gdje bi visio do drugog Cvitnjaka, da sačuva kuću od groma ili vatre.

Tako su članice folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* isplele vijence, te ih darovale i članicama HKPD-a *Đurđin*. Svi oni skupa, obučeni u bunjevačku nošnju, odigrali su i nekoliko bunjevačkih igara, a potom su se djevojke uputile do duda gdje su bacale vjenčiće. I ovdje postoji tumačenje da ako se vijenac zadrži na drvetu (dudu) da će se ta cura uskoro udati, ali ukoliko iz prvog bacanja vijenac padne na zemlju cura se neće udati za prvog momka. »Bitno je« i na koju stranu će baciti vijenac, točnije na kojoj strani će se vijenac zadržati. Ako se zadrži na strani koja gleda prema Tavankutu, Žedniku ili *varoši*, momak bi mogao biti upravo iz tog mjesta, a to je, priznat ćete, već važan podatak.

Ž. V.

Priskakanje vatre u Tavankutu

Sveti Ivan Cvitnjak ili *Litnji Božić*

Članovi HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta su 25. lipnja, povodom blagdana svetog Ivana Krstitelja, u narodu poznatog kao sv. Ivan Cvitnjak, organizirali *Priskakanje vatre* ispred etno salaša *Balažević*.

Ovaj se stari običaj bunjevačkih Hrvata u Tavankutu organizira godinama unazad, kako bi se mladim članovima prenijela tradicija. Sadržajan simbolima, ovaj je običaj poznat i po tome što je bio povod da se momci i djevojke sretnu, te nakon preskakanja vatre zaplešu kola i parovne bunjevačke igre. Prema ovakvom modelu održano je i ovogodišnje *Priskakanje vatre* u Tavankutu. Sudionici su bili članovi HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta, mještani ovog sela i posjetitelji iz okolnih mjesta.

O ovom tradicijskom običaju bunjevačkih Hrvata vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov** kaže: »U tradicijskoj baštini bunjevačkih Hrvata svetkovina rođenja sv. Ivana Krstitelja naziva se i *Litnjim Božićem* jer se blagdan slavi 24. lipnja, točno šest mjeseci prije Božića, tj. rođenja Isusa jer je prema Lukinom izvještaju Ivan šest mjeseci stariji od Isusa. Rođenje Ivana Krstitelja je vezano uz ljetni solsticij, kada je sunce najjače, a sveti Ivan je upravo onaj koji je najavio Krista – Sunce. Sâm običaj paljenja Ivanjske

vatre ima nešto i poganskoga, tj. na početku ljeta još su stari narodi paleći vatre htjeli 'pojačati' snagu sunca. Vatra je magijski izvor moći te se vjeruje da onaj koji preskoči vatru pobjeđuje demone. Vatra i plamen u kršćanstvu simboliziraju mučeništvo i vjerski žar, odnosno pobjedu svjetla nad tamom. Uz ovu svetkovinu su vezani različiti narodni običaji te među poznate običaje bunjevačkih Hrvata spada *priskakanje* ivanjskih vatri u sumrak uoči blagdana sv. Ivana Krstitelja ili Cvitnjaka, kako volimo kazati u Bačkoj«.

Održavanje ovogodišnjeg *Priskakanja vatre* pomogli su **Antun Mamužić**, koji godinama vodi brigu oko prikupljanja *ogrizina* (kukuruzovine čije je listove pojela stoka) za paljenje vatre, **Tomica Vojnić Mijatov**, novoizabrani pročelnik za očuvanje običaja bunjevačkih Hrvata, **Boris Godar** te **Darko Prčić**, voditelj folklornog odjela koji su organizirali mlade oko branja ivanjskog cvijeća, pletenja vjenčića te da obučeni u narodnu nošnju započnu preskakanje vatre. Tavankutsko vatrogasno društvo bilo je i ove godine prisutno uz organizatore, kako bi u slučaju potrebe priskočili u pomoć.

I. D.

XXVI. Festival dječjeg stvaralaštva u Tavankutu

Djeca su ukras svijeta

Festival dječjeg stvaralaštva koji nosi naziv *Djeca su ukras svijeta* održan je u nedjelju, 27. lipnja, u Tavankutu. Festival, koji je održan 26. put, nastao je u ovom selu s ciljem promidžbe folklornih aktivnosti najmlađih članova udruga, a pokrenut je 1996. godine.

Zahvaljujući mladim entuzijastima, voditeljima folklornih skupina HKPD-a *Matija Gubec* **Sandi Benčik** i **Darku Prčiću**, Festival je i među najmlađim članovima tavankutskoga Društva shvaćen kao manifestacija koju zajedno grade, održavaju i populariziraju, dok se zahvaljujući tavankutoj osnovnoj školi rad folklornih sekcija održava u njenom prostoru. Domaćini Festivala bila su djeca najmlađe dječje skupine *Gupca*, koju vodi Sanda Benčik, a izveli su dječje igre iz Slavonije, dok je srednja

skupina tavankutskih folklorša, koju vodi Darko Prčić, izvela bunjevačke igre.

Osim domaćina, *Gupčevih* plesača, na XXVI. Festivalu su sudjelovale i dvije dječje skupine HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice koji su izveli dječje igre iz Slavonije i starija grupa bunjevačke plesove, dječja skupina HKU-a *Antun Sorgg* iz Vajske predstavila se s dvije dječje koreografije šokačkih Hrvata iz bačkog podunavlja, KUDŽ *Bratstvo* iz Subotice s dječjim igrama iz Gruže, dok su gosti iz ANIP KC-a *Mladost* iz Futoga izveli dječje plesove iz Srijema te *dodole* iz Negotina. Na kraju programa goste je pozdravio i podijelio zahvalnice sudionicima Festivala predsjednik HKPD-a *Matija Gubec* **Ladislav Suknović**.

I. D.

HKC Bunjevačko kolo, Subotica

HKU Antun Sorgg, Vajska

Učenica generacije OŠ *Vladimir Nazor* iz Đurđina

Velika obitelj – velika podrška

Prve četiri godine osnovnoškolskog obrazovanja pohađala sam na hrvatskom jeziku, no nakon završetka 4. razreda nije postojala mogućnost da se formira hrvatski odjel

Za učenicu generacije u OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu ove školske godine proglašena je **Marija Stantić**, koja je ujedno i dobitnica Vukove diplome.

Mariju su roditelji upisali u prvi razred na cjelovitu nastavu na hrvatskom jeziku, no budući da je bio upisan mali broj učenika, od petoga razreda nije bilo moguće formirati odjeljenje na hrvatskom jeziku, te je svoje dalje školovanje nastavila na srpskom. Sada joj se ponovno pruža mogućnost obrazovanja na hrvatskom jeziku te planira upisati – opći smjer u Gimnaziji *Svetozar Marković* u Subotici.

Kao sedmo dijete u obitelji **Ivana** i **Ivanke Stantić**, Marija je imala veliku podršku svoje obitelji, braća **Marinko** i **Darko**, te sestre **Jasna**, **Ljubica**, **Jelena** i **Josipa** su uvijek bili tu kad god je bilo potrebno pomoći. Ipak, sama je morala učiti i raditi kako bi postigla odličan uspjeh tijekom svih osam godina. »Prve četiri godine osnovnoškolskog obrazovanja pohađala sam na hrvatskom jeziku kod učiteljice **Verice Farkaš**, no nakon završetka 4. razreda nije postojala mogućnost da se formira hrvatski odjel te sam morala prijeći u srpski. Iako mi je bilo žao, brzo sam se priviknula jer su me prijatelji u tom odjelu prihvatili. Kada je u pitanju uspjeh, ne mogu reći da je sve bilo lako, ali sam se trudila i na kraju i uspjela, na što sam izrazito ponosna«, kaže Marija, koja je bila i redoviti sudionik smotri recitatora, te je sudjelovala i u ekološkom kvizu *Lijepa naša*. Kako nam je rekla, voli prirodne znanosti, te se pripremala za natjecanje iz biologije i geografije, koje

na kraju nije niti održano zbog korone.

Do prošle godine bila je i aktivna članica folklornog odjela pri Hrvatskom kulturno-prosvjetnom društvu *Đurđin*, aktivna je u župi, pjeva u župskom zboru, a 2016. godine bila je i gradska mala bandaršica.

Kao najmlađa članica obitelji, Marija nam je rekla kako je lijepo imati veliku obitelj, te biti najmlađa. Otkrila nam je i da je zbog toga često znala biti pošteđena raznih poslova u obitelji, ali ne i čuvanja nećaka i nećakinja. Kad može, Marija se rado s njima zabavlja, a ujedno ih zna i pričuvati. Zanimljiv je podatak da neki od nećaka već idu i u osnovnu školu, te su tako na oproštajnoj priredbi, kada je Marija proglašena učenicom generacije, sigurno bili ponosni na svoju teticu.

U slodobno vrijeme Marija se voli družiti s prijateljima, slušati glazbu i gledati serije, a ljetu koje je pred nama, iako će biti najkraće zbog upisa u srednju školu, planira provesti s nećacima, s obitelji i u odmaranju i druženju s dragim ljudima.

Ž. V.

Dužijanca 2021. - Najava događanja

4. srpnja u 10 sati – *Dužijanca* u Žedniku – crkva sv. Marka evanđelista.

9. – 17. srpnja – XXXVI. *Saziv Prve kolonije naive u tehnici slame* – Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame, HKPD *Matija Gubec*, Tavankut.

10. srpnja od 6.30 sati – *Takmičenje risara* – njiva pokraj crkve sv. Josipa Radnika, Đurđin.

11. srpnja u 10.30 sati – *Dužijanca* u Bajmaku – crkva sv. Petra i Pavla apostola, Bajmak.

17. srpnja u 18 sati – Natjecanje u pucanju bičevima – njiva pokraj crkve sv. Josipa Radnika, Đurđin.

18. srpnja u 10.30 sati – *Dužijanca* u Tavankutu – crkva Presvetog Srca Isusova, Tavankut.

21. srpnja tijekom dana – postavljenje izloga u središtu grada za natjecanje aranžera izloga, Subotica.

21. – 28. srpnja u 19 sati – otvorenje izložbe *S Božjom pomoći* – dvorana HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica.

25. srpnja u 10 sati – *Dužijanca* u Maloj Bosni – crkva Presvetog Trojstva, Mala Bosna.

29. srpnja do 29. kolovoza – Izložba slika s XXIV. Međunarodne likovne kolonije *Bunarić* – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica – otvorenje 29. srpnja u 19 sati.

1. kolovoza u 10 sati – *Dužijanca* u Đurđinu – crkva sv. Josipa Radnika, Đurđin.

1. kolovoza od 14 sati – Konjičke utrke *Dužijanca* – Gradski hipodrom, Subotica.

1. kolovoza u 18 sati – *Dužijanca* u Mirgešu – kod križa.

5. kolovoza u 19 sati – Književna večer u organizaciji Katoličkog društva *Ivan Antunović* – svečana dvorana HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica.

Radni susret predstavnika hrvatskih udruga kulture

Izazovi nove »normalnosti«

Anketa provedena u ožujku pokazala da je pet udruga prestalo s radom, ukazao je predsjednik Odbora za kulturu u HNV-u Vojislav Temunović * O mogućnostima kadrovskog osnaživanja i medijskom djelovanju udruga govorio je ravnatelj ZKVH-a Tomislav Žigmanov

Korona kriza je značajno utjecala na gotovo sve segmente naših života, pa tako i na rad udruga kulture, u prvom redu na smanjenje aktivnosti sekcija i broj manifestacija, ali i na gubitak entuzijama među članstvom. Upravo toj temi nove »normalnosti« koju je donijela epidemija, ali i mogućnosti nadilaženja tih izazova bio je posvećen radni susret s predstavnicima udruga kojega je Hrvatsko nacionalno vijeće u suradnji s Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata organiziralo u subotu, 26. lipnja, u Didinoj kući u Baču. Posljednji susret udruga održan je na jesen 2019. te se nastojalo sagledati koliko je spomenuta kriza utjecala na njihovu aktivnost te koji su modeli za daljnji rad.

Predsjednik Izvršnog odbora HNV-a **Lazar Cvijin** je u uvodnom dijelu istaknuo važnost kulturnog amaterizma i njegovu snagu okupljanja širokog dijela pripadnika određene manjinske zajednice. Pozvao je udruge na daljnju suradnju s HNV-om istaknuvši značajne pomake u prethodnom razdoblju vezane za osnaživanje udruga, napose kada je riječ o osiguravanju prikladnog prostora.

Kako je istaknuto, od četrdesetak udruga na anketu nisu odgovorile četiri udruge. Anketa je pokazala kako je pet udruga apsolutno prestalo s radom, a da se jedna udruga želi reaktivirati.

Vidljiv utjecaj pandemije

Predsjednik Odbora za kulturu u HNV-u **Vojislav Temunović** govorio je o stanju u udrugama i planovima temeljem ankete koja je u ožujku ove godine poslana svim hrvatskim udrugama kulture.

Glede planiranja, tek 22 udruge poslale su traženi plan rada, odnosno manifestacija za tekuću godinu. S tim u svezi, Temunović je potaknuo članove udruga da ozbiljnije pristupe kreiranju kalendara manifestacija kako ne bi dolazilo do preklapanja programa te da ažuriraju svoje osnovne podatke.

Osnaživanje i mediji

O mogućnostima kadrovskog osnaživanja i medijskom djelovanju udruga govorio je ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**. Glede medijskog djelovanja, sugerirao je da kod najave događaja treba odrediti prioritete i liste medija, te da zarad veće vidljivosti najave treba slati, ne samo hrvatskim (*Hrvatska riječ*, hrvatsko uredništvo Radio-televizije Vojvodine...) već i lokalnim medijima, uz pozivanje čelnika lokalnih uprava. U cilju angažmana i vidljivosti na internetu, istaknuo je jače uključivanje mladih i obrazovanih članova koji bolje poznaju nove medije (Facebook i Instagram), te koji u tom segmentu mogu pomoći promociju aktivnosti udruga.

Kao jednu od preporuka za osnaživanje i motiviranje članstva u post covid vremenima naveo je pružanje konkretnih obećanja o javnim nastupima i gostovanjima, a

po pitanju kadrovskog osnaživanja udruga istaknuo je seminare koji su do sada organizirani unutar zajednice ali i seminare u Hrvatskoj, poput onih koje redovito priređuje Hrvatska matica iseljenika.

Naglasio je i važnost zajedničkih manifestacija, međusobno pozivanje na skupove, suradnju s mjesnim crkvama, te uključivanje u projekte ZKVH-a (topoteku *Kulturna baština Hrvata u Srbiji*, slanje knjiga za zavičajnu knjižnicu Biblioteka *Croatica*, uključivanje u projekte digitalizacije i registar nematerijalne kulturne baštine).

U cilju boljeg povezivanja, jedan od zaključaka sastanka je i pokretanje zajedničke Viber grupe udruga radi kvalitetnije i brže razmjene informacija o manifestacijama i natječajima.

Iz kuta udruga

Subotnjem susretu u Baču nazočili su predstavnici dvadesetak udruga.

Predsjednik ZHZ-a **Ilija Okrugić** iz Zemuna **Branko Kajić** kaže kako je epidemiološka situacija negativno utjecala na aktivnost te udruge, posebice njihova pjevačkog zbora.

»Jedno vrijeme su se održavale probe s manjim grupama pjevača, ali i to je u jednom trenutku stalo. U posljednjih mjesec dva smo krenuli s radom, zbor je nastupio na dvije manifestacije. Tako da ove godine planiramo održati naše manifestacije – Godišnji i Božićni koncert te jednu književnu večer nekog od hrvatskih autora iz Srbije. Kada su u pitanju društvene mreže, udruga nema Facebook stranicu, to nam je jedna od zadaća, a želimo napraviti i svoju internetsku stranicu«, kaže Branko Kajić.

Virtualna priča

Kao rijetko pozitivna strana koronakrize, na susretu je istaknuto jačanje aktivnosti udruga u virtualnom prostoru, što za posljedicu ima veću vidljivost i »online« sadržaje kao trajne proizvode.

Kriteriji natječaja

Mimo zadanih tema, na susretu je bilo riječi i o financiranju udruga, posebice natječaju HNV-a. U tom smislu, pojašnjeno je kako HNV prati sudjelovanje udruga na svim natječajima, te onda na svojem potiču one udruge koje na drugima ne ostvaruju uopće ili dobivaju vrlo malo sredstava. Također, kriteriji kod dodjele sredstava su i broj sudionika manifestacije, a vrjednuje se i uključenost djece i mladih.

Predsjednica HKPD-a **Đurđin Marica Stantić** također ističe kako je korona utjecala na rad njihove udruge, u smislu nemogućnosti održavanja proba folklorne sekcije i kontinuiteta rada s djecom.

»Ipak, uspjeli smo prošle godine organizirati naše manifestacije *Rič pod đermom*, u sklopu mjesne *Dužijance*, adventski program, izložbu 'božićnjaka' i Božićni koncert. Normalizacijom situacije nadamo se nastavku aktivnosti, te iste manifestacije planiramo i ove godine. Po meni, najvažnija poruka današnjeg susreta je zajedništvo udruge, da se što više povezujemo i surađujemo«, kaže Marica Stantić.

HKPD **Silvije Strahimir Kranjčević** iz Berega prošle godine nije organiziralo manifestacije i gostovanja, ali ih je nepovoljna epidemiološka situacija, po riječima predsjednika udruge **Milorada Stojnića**, zbližila – radili su na uređenju svoje *Šokačke kuće*, fondu nošnje, obradi običaja.

Ove bi godine voljeli održati dvije manifestacije – *Mikine dane* i program u čast književnika **Ante Jakšića**, ali nemaju sredstava, jer su od Grada Sombora dobili sredstva za druge namjene – redovitu djelatnost te obnovu rodne kuće Ante Jakšića. U kontekstu jedne od tema susreta, Stojnić kaže kako udruga svoje aktivnosti promovira preko novih medija – imaju Facebook ali i Instagram stranicu s lijepim brojem pratitelja.

D. B. P.

Naši gospodarstvenici (XLIX.)

Priča o upornosti i neodustajanju

Željko Horvata iz Opova mogli bismo predstaviti kao vlasnika agencije koja se bavi čišćenjem i održavanjem. Mogli bismo ga predstaviti kao proizvođača rakije od dunja. Mogli bismo ga predstaviti i kao vrtnog bravara i zavarivača. Uz to, uskoro bismo ga mogli predstaviti i kao vlasnika tvrtke koja se bavi prokromskim instalacijama i održavanjem pogona u prehrambenoj industriji, te izradom prokromskih programa za nautiku. I tu nije kraj, jer je u tijeku i registracija destilerije. I ne bismo pogriješili, jer sve su to poslovi koje on radi. Uz redovito uposlenje u jednoj njemačkoj tvrtki. Stići do svega ovoga bile su potrebne godine. U Željkovom slučaju od njegovih 15 i pol godina, kada se ispisao iz poljoprivredne škole i počeo raditi. Prvo uposlenje bilo je u opovačkom pogonu

»U voćnjaku je u punom rodu 200 stabala dunje. Voćnjak širimo tako što svake godine od izdanaka pravimo nove sadnice. Za dva mjeseca bit će otvoren pogon za izradu prokromskih instalacija i nautičkog programa od prokroma«, kaže Željko Horvat

koji se bavio izradom opreme za stočarsku proizvodnju. Uz taj posao, a na poticaj svojih poslodavaca, završio je izvanredno srednju školu u Beogradu i postao bravar-varilac. Sljedeći stepenik bila je Krnjača, pa Njemačka gdje je ostao sedam godina. I sada je uposlenik njemačke tvrtke, ali u Srbiji. Rukovodilac je montaže za Srbiju, a tvrtka u kojoj je uposlen surađuje s brojnim velikim tvornicama prehrambene industrije diljem Srbije. No, Željko uz sve to razvija i svoju vlastitu, uspješnu gospodarsku priču.

Kaže, odlučio se vratiti tamo gdje mu je obitelj i jer je vjerovao da se uspješno može raditi i prosječno živjeti i u Srbiji.

Prije nekoliko godina osnovao je agenciju za čišćenje i održavanje, ima osam stalno uposlenih, a ukoliko posao zahtijeva, dodatni radnici angažiraju se putem omladinskih zadruga.

»Radimo na održavanju poslovnih prostora. Općinske zgrade, uredi, galerije. Te poslove dobivamo na tenderima. Danas je to tražen posao. Evo, svakoga dana me zovu s raznih portala i marketing agencija radi reklama, ali nama reklama nije potrebna, jer uzimamo onoliko poslova koliko možemo kvalitetno uraditi. Da supruge i ja nismo zaposleni, možda bismo taj posao i širili, ali uz naše redovite poslove i sve drugo što radimo, ovo je dovoljno«, kaže Željko.

Dunja i kalvados iz Opova

Ono o čemu ovaj poduzimljivi Opovčanin priča s posebnim žarom jest zasad dunja i proizvodnja dunjevače, ali i drugih vrsta rakije. U voćnjaku je u punom rodu 200 stabala dunje.

»Sadnice nisu kupovane, nisu kalemljene. Voćnjak širimo tako što svake godine od izdanaka pravimo nove

sadnice. Sadašnji voćnjak širili smo od naših pet stabala dunja i jednog dunjca. Imamo zato staru banatsku sortu dunja, s ovog podneblja, otpornu na bolesti. Uporaba sredstava za zaštitu svedena je na minimum, a kada se mora koristiti najblaža sredstva, koristimo stare načine zaštite bakrom, sumporom«, priča Željko i objašnjava da se u voćnjaku o svemu vodi računa.

Zatravljen je kako bi se sačuvala vlaga u zemljištu, polijeva se mikrospricačima. Iz ovog voćnjaka dobije se više od četiri tone dunja; prošle godine bilo je 4,8 tona, i sve se iskoristi za proizvodnju rakije, osim jednog manjeg dijela od koga se sprema kitnikez.

»Prvo što radimo jest četkanje plodova dunje kako bismo s kore poskidali dlačice. Režu se zatim plodovi na četiri dijela i čistimo ih kao za kompot. Dunja lako oksidira, pa sve to radimo u vodi u velikim bačvama. Tako očišćena dunja se melje i stavlja u kom. Od 100 kilograma možemo dobiti 8 do 9 litara rakije«, priča Željko.

Uz dunjevaču Željko pravi i rakiju od jabuka, šljiva, kaj-sija, opovački kalvados. Voće za tu rakiju kupuje. Bez obzira je li voće brano u njegovom voćnjaku ili kupljeno, Željko je poznat kao vrsni proizvođač rakija. Dokaz su i 43 odličja koje je osvojio na raznim sajmovima.

Planirao je širenje voćnjaka, ali je od te ideje odustao jer, kako kaže, krađe su učestale, pa ukoliko su zasadi voća daleko od kuće traže i dodatno osiguranje.

Novi poslovi

U vrijeme našeg razgovora Željko je uz sve poslove bio okupiran i završetkom gradnje tvorničke hale u kojoj će u jednom dijelu biti destilerija, a u drugom pogon za izradu prokromskih instalacija i prokromskog programa za nautiku. U tu investiciju ušao je ulažući vlastita sredstva, bez kredita ili državnih poticaja.

»Projekt će biti gotov za nekoliko dana, a za dva mjeseca treba sve biti završeno. Plan je da do rujna sve bude gotovo, jer tada imam jednu montažu u Abu Dhabiju. Sama registracija nije problem, strojeve već imamo i za dva mjeseca trebali bismo krenuti. Uz mene, za prvih godinu-dvije dana angažirat ću još dvoje ili troje radnika. Krenut ćemo s manjim brojem uposlenika, kako bismo mogli ispoštovati dogovor oko visine zarade i isplate. Nadam se da će posla biti, da ćemo se moći širiti, možda uz pomoć državnih poticaja. Želja mi je dobiti i poslove u Hrvatskoj, naročito na Hrvatskom primorju gdje bih želio razvijati svoj nautički program«, kaže Željko.

Danas su mu 42 godine, a sve ovo uz nekoliko nemalih osobnih životnih nedaća stalo je u 27 godina, koliko je prošlo od Željkovog prvog uposlenja.

»Danas bi svi htjeli biti odvjetnici ili programeri, a to ne možemo biti svi. Zašto bježati od zanata? Majstori svih struka su traženi, a te škole mladi izbjegavaju. Moj savjet mladima je da se okrenu i tim poslovima. I ono što je najvažnije: upornost. Ja sam bio uporan, mnogo puta sam loše prolazio, svašta sam preživio, ali nisam odustao od cilja. Znate kako kažu: što te život više lomi, to si jači«, riječi su kojima privodimo kraju ovaj razgovor.

Z. V.

Nagrada Jasni Melvinger za književne kritike

ĐAKOVO – Dobitnik nagrade *Julija Benešića* 24. Đakovačkih susreta hrvatskih književnih kritičara je **Miroslav Mićanović** za knjigu *Ronjenje na dah, kritike*, a dobitnici Povelje uspješnosti hrvatskim književnim kritičarima koji djeluju izvan RH su **Stjepan Blažetin** (Pečuh) i **Jasna Melvinger** (Novi Sad). Povjerenstvo za dodjelu nagrade i povelje koju dodjeljuju Društvo hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski i Ogranak Matice hrvatske u Đakovu, radilo je u sastavu: dr. sc. **Goran Rem**, dr. sc. **Vlasta Markasović** i **Adam Rajzl**.

Croart u Dušnoku

DUŠNOK – Članovi HLU-a *Croart* iz Subotice sudjelovali su prošloga vikenda na Umjetničkoj koloniji *Panon* u mjestu Dušnok u Mađarskoj koju organizira mjesna likovna udruga *Hub-Art*. Osim predstavnika tih dviju udruga, sudjelovali su i slikari iz likovne udruge *Bel-Art* iz Belišća (Hrvatska) te Višegrada i Budimpešte. Sudjelovalo je ukupno 22 autora. U sklopu kolonije priređena je i izložba jednog od sudionika, akademskog slikara **Andrea Eger-váryja**, koju je otvorio gradonačelnik Dušnoka **István Mindszenti**.

Nakon jednogodišnje stanke, ovim događajem nastavljeni su panonski likovni susreti triju udruga iz Srbije, Hrvatske i Mađarske. Naredni susreti predviđeni su u rujnu u Belišću i Subotici.

130 godina od rođenja Haje

SUBOTICA – U utorak, 29. lipnja, navršilo se 130 godina od rođenja **Pere Tumbasa Haje**, tamburaškoga virtuozu, kompozitora, aranžera i pedagoga. Toga dana članovi subotičkog ansambla *Hajo* i jedan od osnivača Subotičkog tamburaškog orkestra **Stipan Jaramazović** posjetili su Hajin grob na Senčanskom groblju u Subotici, i njemu u čast odsvirali instrumental *Slavujev poj* kao i strofu pjesme **Zvonka Bogdana** u kojoj se kaže: »Sve dok bude salaša i Bačke, sve dok pisma i tambura traje, najboljega tamburaša svita biće ime Tumbas Pere Haje«.

Zavjetno-zavičajni dan u Vajskoj

VAJSKA – Manifestacija Zavjetno-zavičajni dan bit će održana danas (petak, 2. srpnja) u Vajskoj. Sveta misa s procesijom bit će služena u crkvi sv. Jurja od 17 sati, a kulturno-umjetnički program počinje u 18,30 sati.

Festival marijanskog pučkog pivanja

MONOŠTOR – U organizaciji KUDH-a *Bodrog*, u Monoštoru će sutra (subota, 3. srpnja) biti održan Festival marijanskog pučkog pivanja. Ove godine se ujedno obilježava i deset godina od osnutka Ženske pjevačke skupine *Kraljice Bodroga* koje djeluju u okviru KUDH-a *Bodrog*. Manifestacija se održava u crkvi sv. Petra i Pavla, a početak je u 19 sati.

Javni sat monoštorskih tamburaša

MONOŠTOR – Javni sat monoštorskih tamburaša bit će održan u nedjelju, 4. srpnja, u Domu kulture u Monoštoru. Početak je u 19 sati.

GRADSKA UPRAVA GRADA SUBOTICE TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 50. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 – ispr., 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i čl. od 55. do 68. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade planskih dokumenata (*Službeni glasnik RS*, br. 32/19)

Oglašava

JAVNI UVID U

Nacrt Plana generalne regulacije
IX za zonu MZ »Zorka«

Javni uvid može se obaviti od 5. srpnja do 3. kolovoza 2021. godine, radnim danima od 8 do 13 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1.

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid u Plan u Gradskoj upravi Grada Subotice, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204 i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Primjedbe na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 i 9), od 5. srpnja do 3. kolovoza 2021. godine.

Javna sjednica Komisije za planove bit će održana 12. kolovoza 2021. godine, u 13 sati, u zgradi Stare gradske kuće (u Plavoj sali), Trg slobode br. 1.

Pravne i fizičke osobe mogu pred Komisijom za planove obrazložiti svoje primjedbe koje su u pisanom obliku dostavljene tijekom javnog uvida.

Završni ispit u verušičkoj školi, zbor HSS-a u Bajmaku

26. lipnja 1919. – *Neven* piše da su kerski župnik **Blaško Rajić** i dr. **Stipan Vojnić Tunić** otputovali iz Subotice u Beograd da prisustvuju na sjednicama Privremenog narodnog predstavništva.

26. lipnja 1919. – *Neven* piše da je 23. lipnja održan završni ispit u osnovnoj školi na Verušiću kod učiteljice **Marije Išpanović** i učitelja **Baloga**. Komisija je konstatala da je Balog postignuo veoma slab uspjeh s djecom, jer ne zna njihov jezik, dok je Išpanović postignula veoma dobar uspjeh. »Učenici i učenice su jedno bolje od drugog krasnoslavili. Za svakom deklamacijom su odpivali po jednu pismu i to tačno i vešto. Sve pisme i deklamacije su narodne.« Članovi komisije, kanonik **Ilija Kujundžić** i školski nadzornik **Mijo Mandić** hrabril su djecu i učiteljice da nastave svoj rad u tom duhu. Poslije ispita, komisiju je primio žednički župnik **Petar Evetović**, kod kojega je kasnije došao bački kanonik **Ivan Evetović**.

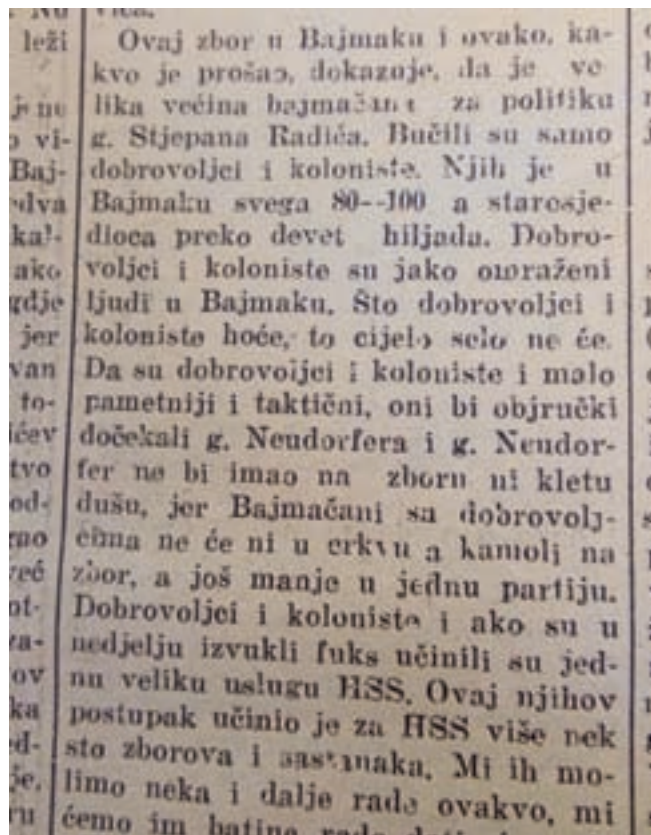
27. lipnja 1945. – *Slobodna Vojvodina* piše da je u Surčinu osnovano društvo **Stjepan Radić**, čiji je predsjednik omladinac **Vlatko Žugaja**. Od osnovnih organizacija formiran je samo šport klub. Predsjednik šport kluba je omladinac **Paja Pavlovski**.

28. lipnja 1930. – *Neven* piše da je rješenjem predsjednika vlade Kraljevine Jugoslavije smijenjena zemunska uprava, koju su činili načelnik dr. **Petar Marković**, podnačelnik **Franjo Moser**, vijećnik dr. **Živko Bertić**. Napomene radi, Bertić je bio istaknuti predstavnik zemunskih Hrvata. Proslavio se i na književnom i publicističkom polju. Matica hrvatska je objavila njegove pripovijetke *Ženski udesi* (1902).

29. lipnja 1935. – *Napló* piše da subotičko Bunjevačko momačko kolo priređuje 29. lipnja u prostorijama *Nép-kőra* veliku zabavu.

30. lipnja 1906. – Petrovaradinski *Fruškgorac* se žali na neuredno otpremanje listova između Zagreba i Petrovaradina. »Putnik dolazi za 24 sata prije u Petrovaradin nego li list«, zapaža autor teksta.

1. srpnja 1926. – *Neven* piše da je 27. lipnja 1926. održan u Bajmaku na tržnici (prostor oko sv. Trojstva) zbor HSS-a. Zbor je otvorio predsjednik mjesne organizacije HSS-a **Marko Bačić**. Govorio je **Mirko Neudorfer**, narodni zastupnik i podtajnik ministra financija. Četrdesetak kolonista, tzv. dobrovoljaca s bajmačke Rate, je pokušalo nasiljem rastjerati zbor, ali su ih starosjedioci (Nijemci, Mađari i Bunjevci) pristaše HSS-a spriječili. Ranjeno ih

je 15-20. Poslije tuče, zbor je nastavljen u kavani kod Szabóa. Govorili su narodni zastupnici Neudorfer i **Ivan Tisai**, **Joso Vuković Đido**, četnik **Pajčić** iz Moravice, **Petar Trombitaš** iz Telečke.

1. srpnja 1939. – *Hrvatski dnevnik* piše da subotičko HPD *Neven* priređuje 1. srpnja veliku zabavu, čiji čisti prihod ide u korist poplavljenih hrvatskih krajeva.

2. srpnja 1921. – *Subotičke novine*, glasilo Bunjevačko-šokačke stranke, zahtijevaju uvođenje samouprave – osnivanje Oblasti za Suboticu. »Nit se može, niti je praktično sve urediti usredotočiti u Novom Sadu«, objašnjava člankopisac. »Senta i Bereg, a još manje Baja nikad nisu se obazirali na pijacu ni na društvene pokrete Novoga Sada. A naravno je stvar, da Titel i Futok nisu dolazili u Suboticu ni u dućane ni u škole. Kačmarsko žito nisu prodavali u Novom-Sadu, niti je ikoji Rusin u Subotici tražio sebi suda i advokata. Gornji Srem i dolnja Bačka nosili su svoj kupus u Novi-Sad, a sva su sela vrhu kanala iz Subotice čekala novine i pomodne upute. K Novom Sadu bi se imao pripojiti Gornji Srem, Karlovci, Irig, do Šida, a za Bačku većinom prirodniji je centar Subotica. Zato zahtijevamo Oblast za Suboticu.«

Pjesnička večer Darka Baštovanovića u Klubu HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici

Poezijom protiv banalnosti

Književno-teatarski kružok HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice organizirao je prošloga tjedna, 23. lipnja, predstavljanje pjesništva njihova člana **Darka Baštovanovića** koje je održano u Klubu – novom prostoru u sklopu Centra. Bila je to zajednička interpretacija i promocija njegova poetskog stvaralaštva iz kuta kolega iz KTK-a kroz razgovor u neformalnom ozračju, čitanje stihova, fotografije te video uradak.

Kako je ovom prigodom istaknuo, Baštovanović se poezijom bavi od srednjoškolskih dana. Inspiracija za pjesme su mu središnja Bosna i obiteljsko naslijeđe, sada ukorijenjeno i u Srijemu, ali i druge teme. Pjesme je objavljivao u književnim časopisima *Nova riječ* i *Klasje naših ravni*, a prošle godine objavio je književni prvijenac *Cijeli cjelovi tuge*, u nakladi NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice.

Zrelo i sjetno

Zoltan Sič je Baštovanovićevu poeziju ocijenio kao vrlo zrelu ali i sjetnu, nasuprot autorovoj nasmijanoj pojavnosti.

»Sjetu vučem zbog svoga naslijeđa, svoje obitelji, svega onoga što jesam. Nemoguće je odvojiti svoje pjesništvo od onoga što jesi. Bivio sam se raznim granama umjetnosti, poput glazbe, mada to nije završavalo najsjajnije. Pjesništvo osjećam kao nadopunu svega onoga čime se bavim«, kazao je Baštovanović.

Pjesnik se složio sa Sičevom konstatacijom kako pisanju mora prethoditi mnogo čitanja. Premda je, kako tvrdi, samokritičan, nije od onih koji se vraćaju svojim stihovima, dorađujući ih.

Identitet i intertekstualnost

Dio razgovora koji su vodile **Katarina Ivanković Radaković** i **Nela Skenderović** bio je posvećen temi naci-

onalnog identiteta kojim se Baštovanović bavi u svojim pjesmama, ali i identiteta pjesnika.

»Odrastao sam u kulturloškim obrascima takvim kakvi jesu, i meni je primjereno pisati o nacionalnom identitetu u 21. stoljeću, iako se to danas smatra anakronim. Bavim se specifičnim stvarima, koje su i stručne i sužene, djelujem unutar jedne manjinske zajednice. U pjesništvu mogu progovoriti o tim stvarima koje mi sjede na srcu i duši slobodnije«, kazao je on.

U svojem pjesništvu Baštovanović je sklon intertekstualnim poveznicama, dozivajući poetike drugih pisaca. Kako je ukazao, na njegov poetski izričaj utjecale su perjanice hrvatske lirike, od srednjovjekovnog **Marka Marulića**, preko **Antuna Gustava Matoša** ili pak široj publici manje poznatog autora iz Hercegovine **Stojana Vučićevića**. Kao uzore naveo je i prvaka srpske lirike **Branka Miljkovića**, zavičajna hrvatska pera: **Lazara Merkovića**, **Petra Vukova**, **Milovana Mikovića** i **Tomislava Žigmanova**, te velikane svjetske književnosti **Byrona**, **Shelleya**, **Keatsa**, **Miltona**, **Shakespearea**.

Stilski, privrženik je klasičnih poetskih formi poput soneta (gdje se najlakše izražava), ali stvara i tzv. slobodnim stihom.

Motiv smrti

Nevena Mlinko je autora upitala o prisutnome motivu smrti u njegovoj poeziji, dodajući kako je tu žanrovski blizak hororu, povezujući svijet živih i mrtvih.

»Po svjetonazoru sam kršćanin. Pojedini ljudi koji su nam bili dragi nisu s nama. Također, dio našeg identiteta je i stradanje, obiteljske povijesti koje nisu nužno lijepe. Ako se ne progovori o onim najtežim temama, pjesništvo postaje banalno. Ne može se ta tema preromantizirati, držim da je neophodno da se o životu piše ne idlično već jednostavno rečeno, onakav kakav jeste. Svijet živih i mrtvih prepliće se i zato tako i pišem, a mislim da ću i nadalje pisati o tim stvarima. Smatram da pjesništvo nije

Ravničarski spleen

U sklopu večeri prikazan je i video uradak **Nele Skenderović Ravničarski spleen** u kojima Zoltan Sič čita ciklus Baštovanovićevih pjesama inspiriranih subotičkim ulicama s nazivima hrvatskih velikana (braće Radića, Preradovića, Harambašićeva).

»Sklon sam dugim šetnjama, a ovaj ciklus pjesama je nastao dok je meni draga osoba bila odsutna iz Subotice. Pomislio sam da i hrvatska topografija u Vojvodini zaslužuje biti opjevana, a ne samo tumačena u nekom znanstvenom kontekstu«, pojasnio je autor.

knjiga za sebe već nešto što se kontinuirano piše», pojasnio je autor.

Mlinko je ocijenila i kako se autor poeziranjem značajnih točki iz osobne i kolektivne povijesti zapravo bori protiv smrti, smrti kao zaborava.

»Mislim da je zaborav svojih najbližih gori od same smrti. Čak i kada umru, kada odu u vječnu kuću, ne smiju se zaboraviti. Sjećanje je ono što se mora trajno očuvati. Puno polažem na to, posebice ako su oni koji su bili prije nas, a zahvaljujući kojima mi danas postojimo, pridonosili nekim velikim stvarima i utjecali na neka važna događanja«, rekao je Baštovanović.

Uz autora, poeziju su čitale Katarina Ivanković Radaković i **Katarina Ivković Ivandekić**. Prikazane su i fotografije inspirirane Baštovanovićevim pjesništvom koje su izradile Nela Skenderović i Katarina Ivković Ivandekić.

Ovo je bila prva večer ovoga tipa u organizaciji KTK-a. Kako ističu, plan je da se nastavi niz ovakvih manje formalnih susreta s različitim umjetnicima i stvaraocima.

D. B. P.

Godišnji koncert Velikog tamburaškog orkestra HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume

Povratak na pozornicu

HKPD *Matija Gubec* iz Rume priredilo je 26. lipnja godišnji koncert u ljetnoj bašti udruge. Nakon duge stanke, uvjetovane pandemijom, članovi Velikog tamburaškog orkestra pod ravnanjem dirigenta **Josipa Jurca** i vokalnih solista **Dušana Stupara**, **Dragutina Škrobota**, **Marije** i **Ivana Ratančić** i **Darka Matešića**, predstavili su se publici.

Koncert je otvorio vokalni solist Dušan Stupar izvedbom kompozicije *Rumo ljepotice* koju je skladao Josip Jurca. Zatim se svim prisutnima obratio predsjednik rumске udruge **Zdenko Lanc**, iskazujući zadovoljstvo što su ponovno u prilici družiti se i održavati koncerte.

»Teška godina je iza nas, ne samo za našu udrugu, nego uopće za kulturu i rad kulturno-umjetničkih društava. Budući da je bila zabrana okupljanja, to nam je otežavalo kontinuirane probe. Kada su epidemiološke mjere popustile i kada je Krizni stožer dopustio manja okupljanja, krenuli smo s radom. U početku stihijski. Pridržavali

smo se mjere zaštita i počeli se pripremati. Nismo krenuli s pripremama ozbiljnog programa jer to zahtijeva intenzivnije probe i više vremena. Pripremali smo pjesme iz naše Vojvodine, iz Slavonije, pjesme koje je pisao Jurca za naš orkestar«, istaknuo je Lanc.

Osim redovitog koncerta, rumška udruga koncem svake godine održava koncert u povodu obilježavanja Dana udruge i novogodišnji koncert. Pored toga, priređuju i manje koncerte za Božić, te za gostovanja.

»Tamburaški orkestar nije nastupao godinu i pol dana. Međutim, uspjeli smo se za mjesec i pol dana pripremiti s lakšim repertoarom, ali dopadljivijim publici. Želja nam je održati kontinuitet naših koncerata, jer ove godine obilježavamo 118. obljetnicu naše udruge. Naš repertoar je velik. Ima nekoliko stotina pjesama koje smo svirali, a za ovaj koncert smo izabrali pjesme koje nismo dugo predstavili publici«, izjavio je Jurca izražavajući zadovoljstvo što je orkestar ostao u punom sastavu pojačan mladim tamburašima.

Rumskoj udruzi slijedi ljetna stanka do rujna. Tada počinju intenzivnije vježbati, a ukoliko bude poziva, navode da će se rado odazvati na gostovanja kako u Srbiji tako i u Hrvatskoj, gdje su prije pandemije održavali koncerte po nekoliko puta godišnje.

Koncert su financijski pomogli Općina Ruma, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Ministarstvo kulture Republike Srbije i Hrvatsko nacionalno vijeće.

S. D.

O predstavi *Tri put' Bog pomaže* Hrvatskog kazališta u Pečuhu

Komedija iz života bunjevačkih Hrvata

Nakon online premijere (24. travnja), u Hrvatskom kazalištu Pečuh nedavno je i uživo izvedena nova predstava: *Tri put' Bog pomaže*, nastala prema tekstu vojvođanskog pisca **Marjana Kiša**, a u režiji **Slavena Vidakovića**.

Još jednom se Hrvatsko kazalište u nepunu godinu dana odlučilo za predstavu na bunjevačkoj ikavici. Na bunjevačkoj ikavici uprizorena je predstava *Bunjevački blues, saga o svitu koji nestaje*, nastala prema tekstu vojvođanskog autora **Tomislava Žigmanova**, također u režiji Vidakovića.

Ime Marjana Kiša poznato je kazališnim amaterima u Vojvodini, te je i tekst *Tri put' Bog pomaže* uprizoren već više puta, a ovo je prvo njegovo uprizorenje u Mađarskoj i na daskama Hrvatskog kazališta Pečuh. Marjan Kiš je, naime, voditelj dramskog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice.

Razvedriti i nasmijati

Teško je naći predložak za dobru pučku predstavu, za komediju, rekao nam je Slaven Vidaković, dodajući kako je svakako želio napraviti predstavu koju će naša hrvatska publika diljem Mađarske rado vidjeti u svojoj sredini, predstavu s kojom će se moći putovati u naša naselja te razvedriti i nasmijati naše ljude. Smatra kako je izabran

dobar tekst, ekipa je bila odlična, hvali i dramaturginju **Ninu Kleflin**. Među glumcima ima i novih lica. Tako je glavna uloga povjerena mladoj osječkoj glumici **Teni Milić**, koja se izvrsno snašla uz iskusnog **Stipana Đurića**. Tu su nama poznata glumačka imena **Dejan Fajfer**, **Goran Smoljanović**, **Rafael Arčon**, **Čarna Kršul** i ponovno, nakon dugo godina, na sceni Hrvatskog kazališta pojavila se naša **Marica Fačko**, a tu je i sastav **Lipi Markuš**, u sastavu **Čaba Čanji**, **Mirko Bošnjak** i **Tomo Božanović**. Scenografiju potpisuje **Dražen Matijašević**, kostime **Marija Pletikosić**, lekturu Dinko Šokčević, a ples **Đuro Šarošac**. Asistent redatelja je **Đula Beri**, oblikovatelj svjetla **Attila Specht**, ton majstor **Tamás Laurer**, rekviziter **Jozo Kovačević**, garderobijerka **Katica Bunjevac**.

Ljubavni četverokut

Radnja komedije iz života bunjevačkih Hrvata vrti se oko Mare, njezinog muža Ente i njena tri ljubavnika sakrivena u istom ormaru, koji jedan po jedan izlaze na svjetlo dana i raspliću priču lukave, inteligentne i koketne Mare i njezinog muža Ente. Sve dok Ento ne bude imenovan zamjenikom predsjednika poljoprivredne zadruge u naselju. Uz »pevaljku« i »tortarku«, ljubavnici, šef mašinske stanice, knjigovođa u zadrugi i predsjednik zadruge, iskupljuju svoje živote pred Entinim i Marinim pištoljom. Mara se

dobro snalazi u ljubavnom četverokutu i izlazi kao pobjednica s Entom. On joj naravno »deranski« oprašta sve, jer plaća zamjenika predsjednika zadruge nije mačji kašalj. S njom se dobro može lumpovati u »mijani« i pjevati s »pevaljkama«. Vjera u Boga i bunjevačka sloga. Naravno bez crkve, u socijalizmu kraja osamdesetih godina 20. stoljeća, gdje žena ima više ljubavnika kako bi zadovoljila svoje potrebe za modom, jer Bunjevka toga doba se dosađuje, a kuhanje je ne zanima, niti zna kuhati. Ona je ispred muža, koji je zapeo u »mijani« iz koje ga treba izvući na pravi put, do »nekog visokog položaja«, koji njemu i njoj »sličik« u duhu izgradnje modernog bunjevačkog »svita«. Kud vitar duše, rekli bi Bunjevci, i lipe Bunjevke pa i po cijenu »ženine časti«.

Branka Pavić Blažetin (Hrvatski glasnik)

Monografija *Identitet srijemskih Hrvata kroz prizmu tradicijske baštine* predstavljena i u Srijemskoj Mitrovici

Bogatstvo koje i dalje živi

Nakon Zemuna i Hrtkovaca, monografija *Identitet srijemskih Hrvata kroz prizmu tradicijske baštine* predstavljena je u nedjelju, 27. lipnja, u Hrvatskom domu u Srijemskoj Mitrovici. Početak etnološkog istraživanja među srijemskim Hrvatima studenata etnologije i antropologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu započeo je upravo u tom gradu. Tu je održano prvo okupljanje i prvi razgovor s potencijalnim organizatorima na terenu. Uz pomoć povjesničara i etnologa **Daria Španovića**, organizatora na terenu u Srijemskoj Mitrovici, započela su istraživanja u onim mjestima u Srijemu gdje žive Hrvati. Nakon tri godine opsežnog istraživanja i razgovora sa 138 kazivača s područja Srijema, u sunakladi Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, tiskana je ova knjiga, prva sveobuhvatna etnološka i kulturno-antropološka studija, s raznim aspektima tradicijske baštine i identiteta srijemskih Hrvata u Vojvodini.

Stručna suradnica za kulturne projekte i programe ZKVH-a **Katarina Čeliković** zahvalila je domaćinima te istaknula da je nastala monografija škrinja koja čuva ne samo zlato nego da je to škrinja ponosa na ono što se pamti danas.

»Sami smo naslutili da se bez hrvatskih udruga kulture ne može uopće ni početi bilo kakvo istraživanje. Srijemska Mitrovica nam je bila polazna osnova za sva daljnja istraživanja. Prvi dolazak na teren i upoznavanje lokalnih sredina je protekao u ispitivanju onih ljudi koje je pronašao Dario Španović ili netko od suorganizatora i predložio ih kao kazivače. Španović je bio jako važna osoba koja je mogla procijeniti u kojim mjestima imamo potencijalne kazivače, odnosno materijal koji nama može biti dobra podloga i dobra osnova. To doista nije bilo jednostavno. Trebalo je to sve umrežiti i napraviti dobru strukturu. Mislim da smo i kao Zavod odgovorili jednom velikom izazovu, da prvi puta pokrijemo srijemska mjesta u kojima žive Hrvati, s onim temama koje smo morali istražiti«, istaknula je Čeliković te dodala kako je Srijem ovom knjigom pokazao da je »ono bogatstvo koje je bilo i dalje živi u ljudima«.

Za buduće generacije

Etnolog i povjesničar Dario Španović istaknuo je veliki značaj monografije za srijemske Hrvate.

»Konačno su naši običaji zapisani, kako za nas tako i za sve buduće generacije koje se zanimaju za kulturu Hrvata iz Srijema. U prvim istraživanjima je bilo 18 studenata. Bilo je potrebno svakog dana osigurati prijevoz do potencijalnih kazivača, a s obzirom na razućenost mjes-

ta, to ponekad nije bilo lako. Do kazivača smo dolazili po privatnoj liniji. Nekoliko ih je znalo pokriti sve teme, neki su znali samo pojedine, ali u biti smo zadovoljni. Hrvati u Srijemskoj Mitrovici su kroz više stoljeća bili uklopljeni u građansko društvo. Na selima su se više sačuvali svadbeni i posmrtni običaji. U Srijemskoj Mitrovici su sačuvani duhovni običaji poput hodočašća u Tekije i čuvara Isusovog groba. Jedina razlika u običajima je bilo kolinje. Tu

su uočene razlike između hrvatskih i srpskih kuća u pogledu pripreme tradicijske hrane kao i sama ishrana, tipična jela za Hrvate poput štricli koje se pripremaju za Svisvete. Jedina tema koja, nažalost, nije završena jesu narodne nošnje. Ona nije uvršćena u knjigu, ali će se zasebno tiskati jedno manje izdanje«, kaže Španović.

Dojmovi kazivača

Ivan Barat je bio jedan od kazivača:

»Starosjedilac sam i moji preci potječu s ovog podneblja. O običajima sam slušao od mojih baka, a kasnije sam ih nastavio prakticirati. Važno je da ti običaji ostanu zapisani, jer mi u Mitrovici više ne možemo naći ni deset ljudi koji bi mogli pričati o nekadašnjim običajima. Ljudi su umrli, a mnogi su se iselili. Jedino mi je žao što običaji nisu zapisani ranije, poslije Drugog svjetskog rata, kada je veći broj Hrvata živio u Mitrovici«.

Jedan od najmlađih kazivača, **Ivan Reves** ima tek 20 godina:

»Najviše pamtim i prakticiram crkvene običaje poput čuvara Isusovog groba, gdje i sam sudjelujem, kao i obiteljske običaje. Nastojat ću sačuvati običaje i jednoga dana prenijeti ih na svoju djecu. Nadam se da ću u tome uspjeti, jer su običaji za mene osobno iznimno važni«.

S. D.

Pola stoljeća crkve sv. Nikole Tavelića na Bezdanskom putu

Pod zaštitom sveca iz staroga kraja

Stanovnici salaša Bezdanski put, koji se nalaze sjeverno od Sombora, proslavili su 27. lipnja 50. obljetnicu izgradnje i blagoslova svoje župne crkve sv. Nikole Tavelića. Župna crkva se nalazi posred sedam kilometara dugačkog reda salaša, u kojima većinom žive bunjevački Hrvati, a koji se pruža uzduž puta između Sombora i Bezdana, a župa obuhvaća i neke od salaša sjeveroistočno od toga puta (Mali Beč, te svi salaši zapadno od korita Mostonge). Iako je stanovnika salaša sve manje, crkva je bila puna zahvalnih župljana i njihovih gostiju koji su se sjetili radosnih događanja iz 1971. godine. Te je godine župnik župe Presvetog Trojstva u Somboru preč. **Ivan Juriga** isposlovao dozvolu za gradnju, na njivi koju su za izgradnju darovali **Petar i Aranka Gromilović** je blagoslovljen i postavljen kamen temeljac od strane prvog subotičkog biskupa **Matije Zvenakovića** 13. lipnja, te unutar nekoliko mjeseci izgrađena sama crkva potporom mnogobrojnih darivatelja, koja je na blagdan sv. Nikole Tavelića blagoslovljena. Budući da je zajednica vjernika Bezdanskog puta prije izgradnje crkve slavila kao dan proštenja Petrovo, ostao je običaj da se »ljetno« proštenje proslavlja u tjednu u kojem se slave i sv. Petar i Pavao.

Crkva vjernih salašara

Svetu misu zahvalnicu predslavio je 27. lipnja mons. **Stjepan Beretić**, župnik župe subotičke katedrale, podrijetlom Somborac. Koncelebrirali su nekadašnji župnik vlč. **Lazar Novaković**, sadašnji preč. **Josip Pekanović**, te trenutačni dušobrižnik vlč. **Luka Poljak**. Zahvalnost za ono što se u 50 godina događalo i dogodilo i molitvu da salašare Gospodin i dalje prati svojim blagoslovom izrekao je mons. Beretić.

»Kako je bila velika vjera graditelja ove crkvice!«, kazao je u homiliji predsjedatelj misnoga slavlja. »Počelo se ni od čega. Župnik je isposlovao dopuštenje za gradnju crkve, ali se politika promijenila. Ljudi koji su odobrili gradnju bili su kažnjeni. Blago čovjeku koji ima povjerenja u Boga i u dobru i u zlu! Zato danas zahvaljujemo

Bogu i za žive i za pokojne graditelje ove crkve slavljenice. Sjećam se kako je pokojnom župniku Jurigi srce bilo na ovim salašima. Jako ih je volio«, kazao je Beretić.

Propovjednik se osvrnuo na lik sv. **Nikole Tavelića**.

»Na dan 14. studenoga 1391. pretrpio je mučeništvo u Jeruzalemu. Žarko je želio postati svećenik, misionar u Svetoj Zemlji. Stupio je u franjevački red, no kad je postao svećenik, poglavari su ga poslali u Bosnu da propovijeda bogumilima. Čim mu se pružila prilika, sa svoja

tri redovnička brata otišao je u Svetu Zemlju. Svoju je vjernost Isusu platio najprije vjernim služenjem u Bosni, a onda vlastitom krvlju, zajedno sa svojom subračom, u Jeruzalemu. Nije nam sv. Nikola drag samo zato što je mučenik za našu vjeru. Drag nam je i zato što je iz Šibenika, grada gdje se govori naša ikavica. I u Bribiru, odakle je podrijetlom brojna obitelj **Parčetić**, čiji potomci žive ovdje, Nikola je imao svoju rodbinu. Zato je sv. Nikola svetac našeg starog kraja, pa mu se posebno radujemo«, naglasio je Beretić.

Dužionice na Bezdanskom putu

Prisjetivši se života na salašima i vjernosti Katoličkoj crkvi koju iskazuje ovdašnji živalj, Beretić je zaključio:

Ostati ponizni unatoč darovima

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

»Ovaj kraj i Grad Sombor je bio darežljiv prije 50 godina. Podigli ste crkvu! Znam kako su u župni ured dolazili Somborci i donosili darove za nju. Nisam zaboravio *dužionice* na Bezdanskom putu. Bili su to skupovi zahvalnosti, duboke vjere i narodnog ponosa, kola i veselog pjevanja. Godine 1974. ovdje sam slavio jednu od svojih prvih misa. Sjećam se vaše radosti i darežljivosti. Iz razgovora s prijašnjim župnicima čuo sam samo pohvale o vjernicima koji se ovdje okupljaju. Zaslužili ste veliko ime i na ponos ste cijele biskupije«.

Tijekom mise liturgijsku je glazbu izvodio prof. **Mihajlo Parčetić**, kantor u crkvama Uzvišenja sv. Križa i sv. Nikole Tavelića.

U svojstvu izaslanika gradonačelnika Sombora na misi su bili prisutni **Szilárd Jánkovics** i **Ivan Šimunov**. Nakon mise zahvalnice, župljani su goste počastili i na sudjelovanju se zahvalili u crkvenom dvorištu. Pristigli svećenici i gosti obitelji **Perice** i **Sandre Tucakov**, obitelji koja je nasljednik darodavaca zemljišta za izgradnju crkve, obitelji Gromilović, ugošćeni su na agapeu.

Svećenici na salašima

Župa sv. Nikole Tavelića ustanovljena je 25. srpnja 1985. godine i, osim što je najmlađa, jedina je u Subotičkoj biskupiji koja ima prvoga hrvatskog sveca za patrona. Svećenici koji su vodili brigu o katolicima na Bezdanskom putu prvo su dolazili iz centralne somborske župe, a nakon što je ustanovljena, 1960. godine, iz župe Uzvišenja sv. Križa. Od te godine to su bili: Ivan Juriga, **Franjo Bogišić**, **Josip Temunović**, Josip Pekanović, **Franjo Ivanković**, Lazar Novaković, **Marinko Stantić**, **Slavko Večerin**, te od jeseni 2020. godine nanovo Josip Pekanović, a u svojstvu kapelana Luka Poljak.

Marko Tucakov

Gospodin je svakog kršćanina obdario nekim darovima na korist zajednice. Neki su tih darova svjesni više, neki manje. Neki te darove uistinu koriste, a neki baš i ne. Kad postanemo svjesni svojih darova i kada vidimo njihove plodove, u opasnosti smo da postanemo oholi, da se smatramo boljima od drugih. U ispravnom prosuđivanju može nam poslužiti Pavlova poslanica Korinćanima.

Svi imamo slabosti

Znamo da je sv. Pavao od žestokog progonitelja kršćana postao najgorljiviji navjestitelj evanđelja. Pronio je radosnu vijest po Rimskom carstvu, okupio brojne zajednice, ali je zbog toga mnogo pretrpio, jer je bio izložen progonima od onih koji nisu željeli da se kršćanstvo nastavi širiti. Bog mu je udijelio brojne darove, kako bi bio sposoban izvršiti djelo za koje je odabran i tih je darova Pavao itekako bio svjestan, ali bio je svjestan i svojih ljudskih slabosti i mana, te nije dopuštao oholosti da njime ovlada. On kaže: »Da se zbog uzvišenosti objavlâ ne bih uzoholio, dan mi je trn u tijelu, anđeo Sotonin, da me udara da se ne uzoholim« (2Kor 12,7). Pavao je svjestan veličine onoga što je primio, te uzvišenosti zadaće koju mu je Bog povjerio. Što je točno trn u tijelu o kojem govori, tumači Svetog pisma ne znaju točno reći, mišljenja su različita. To je svakako neka slabost koje je Pavao svjestan i za koju smatra da mu je od Boga poslana kako bi zadržao poniznost. Dakle, unatoč veličini objava i neizmjernoj milosti koju je od Boga primio, on je i dalje tek običan čovjek koji ima svoje slabosti i mane. I pored toga što Bog po njemu čini velika djela, on ostaje ponizan, svjestan da je pred Bogom isti kao i svi drugi ljudi kojima je poslan donijeti radosnu vijest.

»Kad sam slab, onda sam jak«

Pavao također podsjeća da naše slabosti možemo okrenuti u svoju korist: »Najradije ću se dakle još više hvaliti svojim slabostima da se nastani u meni snaga Kristova« (2Kor 12,9). Čovjek, svjestan svojih mana, postaje ponizan. No, ta svjesnost ne znači pustiti im da nama ovladaju, već protiv njih se boriti, u saznanju da nismo savršeni i da lako možemo pokleknuti. U borbi protiv slabosti Bog jača našu volju i čini nas sposobnima za veća djela koja nam je namijenio.

»Zato uživam u slabostima, uvredama, poteškoćama, progonstvima, tjeskobama poradi Krista. Jer kad sam slab, onda sam jak« (2Kor 12,10). Tko s Bogom surađuje izložen je različitim teškoćama i protivštinama, Pavao je to itekako na svojoj koži osjetio. No, u takvim trenucima Bog svoje suradnike ne ostavlja nego im daje snagu da izdrže nevolje, da kroz te nevolje još jače za njega posvjedoče. Na taj način on se proslavlja po kršćanima i osigurava im nagradu u Nebu.

Budimo ponizni

Svakoga od nas Bog je odabrao za neko poslanje na korist Crkve. I prepoznat ćemo nekad veličinu svoga dara i značaj djela koje smo učinili. Ne dopustimo da se zbog toga uzoholimo nego, poučeni Pavlovim riječima, znajmo da smo pred Bogom tek samo ljudi, podložni različitim slabostima, a sve što smo učinili njegovo je djelo. Nismo bolji od drugih članova naše zajednice, svi smo pred Bogom isti i on nas sve ljubi istom ljubavlju, a samo su različiti darovi koje nam daje. I na kraju, strpljivo podnosimo patnje koje nas stižu jer Bogu služimo i za njega svjedočimo. On će se kroz naše patnje proslaviti. Ako više patimo, budimo sigurni da je Bog više uz nas. On ne napušta one koje je odabrao.

Iz povijesti *Dužijance* (III.)

Prijelomna 1968.

Godina 1936. u povijesti Hrvata Bunjevaca ostat će upamćena kao godina u kojoj se proslavljala 250. obljetnica doseljenja Hrvata Bunjevaca u Bačku. Tu veličanstvenu trodnevnu manifestaciju, održanu na Veliku Gospu i sv. Roka, od petka do nedjelje, 14. do 16. kolovoza 1936., s aspekta *dužijance* spominjemo zato jer su te godine izabrana dva bandaška para, jedan za crkveno slavlje *Dužijance*, a drugi za proslavu obljetnice. **Koca Skenderović** iz Đurđina i **Franjo Šarčević** iz Starog Žednika bili su bandaš i bandašica u crkvenoj proslavi *Dužijance*, a na toj jedinstvenoj narodnoj smotri života, rada i običaja Hrvata Bunjevaca ulogu bandaša i bandašice obnašali su **Grgo Vukov** i **Elizabeta Đukić**.

Iz tadašnjeg tiska saznajemo da se na Veliku Gospu, 15. kolovoza 1936., odvijala organizirana povorka od oko 10 tisuća ljudi, koju je predvodilo 500 konjanika u narodnim nošnjama. Jedna od najoriginalnijih točaka čitave priredbe bila je svečana historijska povorka koju su činili kostimirani konjanici, a za njima čitav niz sudionika u narodnim nošnjama, od »kraljica« i »risara« do »bandaša« i fijakera ukrašenog klasjem. U povorci, koja je prolazila kroz gusti špalir, sudjelovala su sva hrvatska nacionalna i prosvjetna društva, Pučka kasina, Kolo mladeži, Katolički krug, Katolička čitaonica, Kolo mladih nevenaša, Školska zadruga, Divojačko društvo, Dobrotvorna zajednica Bunjevaca, Hrvatsko pjevačko društvo *Neven*, Hrvatski prosvjetni dom, Hrvatska kulturna zajednica, Seljačka i gospodarska sloga, društva križara i križarica, političke

organizacije, kao i omladinci koji su 10. studenog 1918. godine istakli hrvatsku zastavu na gradski toranj. Sva ta povorka uputila se ka trgu pred crkvom Sv. Terezije gdje se nekoliko govornika obratilo masi okupljenoga svijeta.

Ovaj zapis **Stevana Mačkovića** poslužio je da se uoči veza između te povorke i one koja je organizirana 1968., za proslavu *Dužijance*, jer ta, 1968. godina bila je jedna od velikih prekretnica u povijesti *dužijance*.

Vatra tinjajuće ideje

Skupina intelektualaca bunjevačkih Hrvata, predvođena **Matijom Poljakovićem**, **Nacom Zelićem** i drugima, 1968. je organizirala veličanstvenu manifestaciju koju su nazvali folklorno-turistička manifestacija *Dužijanica*. Tako je, iako na dva kolosijeka, *dužijanica* postala kompletna, tj. paralelno se odvijala *dužijanica* u crkvi i ona druga, »gradska«, narodna kulturna manifestacija bunjevačkih Hrvata. Nakon Drugog svjetskog rata *Dužijanica* se primarno vezuje uz crkvu sve do 1968. godine i od tada se uporedo organiziraju dvije proslave, gradska i crkvena *Dužijanica*.

Kada su, dakle, Matija Poljaković i **Balint Vujkov** pripremali scenografiju za povorku *Dužijance* 1968. godine, zacijelo su u mislima pred sobom imali povorku koja je bila organizirana 1936., pa je ta folklorno-turistička manifestacija, ta gradska *Dužijanica*, uključivala brojne priredbe i događanja, poput natjecanja risara, risarskog kola s izborom bandaša i bandašice, konjičke utrke, izložbe, skup-

»Tada je u politici bilo i razumnih ljudi. Jedan od njih je bio Antun Milodanović Dela, a posebno vrijednoga i puno toga je za nas bačke Hrvate učinio **Marko Horvacki**, koji je kao predsjednik tada Sreza Subotice odigrao veliku ulogu kada smo osnivali hrvatske škole 1952. godine, kao i prilikom naših nastojanja da organiziramo *Dužijancu* 1968. godine, kada je proslava *Dužijance* izašla i na ulice Subotice. On je bio jedan od političara koji je disao narodski, izjašnjavao se kao Hrvat i tu nije bilo rasprave ni razmišljanja.«

Proslava je uključivala događaje koji su se odvijali od 30. lipnja do 18. kolovoza. Tako je te godine kada je *dužijanca* izašla na ulice grada Subotice, održano i prvo *Takmičenje risara* 30. lipnja, a konjičke

utrke i kolo s izborom bandaša i bandašice 15. kolovoza.

Svakako, osim ove turističko-folklorne manifestacije, kao i svih godina do tada, *dužijanca* se u crkvi kao zahvalnost Bogu za kruh svagdašnji, održala na Veliku Gospu u katedrali-bazilici sv. Terezije. Bandaš i bandašica crkvene *Dužijance* bili su **Loko Kujundžić** s Bikova i **Stana Stantić** iz Donjeg Tavankuta.

Zanimljivo je i da je »risare« – mlade u nošnji, na proslavi crkvene *Dužijance* uz pomoć **Grge Piukovića** uveo

štinu risara i mimohod sa završnom svečanošću u kojoj je prikazan običaj obiteljske *dužijance*. *Dužijanca* 1968. godine bila je veličanstvena manifestacija koja je okupila oko 1.200 sudionika povorke. U povorci su bila kola i karuce, prvi put su izneseni radni strojevi, a tijekom povorke je prikazana i sama vršidba. Sve to pratilo je između 80 i 100 tisuća ljudi. Iako na dva kolosijeka, *Dužijanca* je postala jedinstvena manifestacija.

Članovi Organizacijskog odbora, na čelu s **Markom Peićem**, uz svesrdnu pomoć predsjednika Skupštine grada **Károlya Bagija** te **Antuna Milodanovića Dele**, **Antuna Kopilovića Šogora**, uspješno su organizirali manifestaciju uz pomoć direktora poduzeća koji su za izvođenje ove grandiozne zamisli osigurali punu podršku. Skupština općine i oko 65 poduzeća obilno su svojim sredstvima pomogli ovu manifestaciju.

Povorka za pamćenje

Završna proslava *Dužijance* 1968. odvijala se 18. kolovoza. Okupljanje sudionika manifestacije je bilo na subotičkom hipodromu odakle je krenula povorka na čelu s barjaktarom i stigla je na glavni trg, gdje je bila postavljena svečana tribina Kazališta, a salaš ispred Gradske knjižnice, gdje se odvija scenografija predaje kruha od novog žita predsjedniku Skupštine općine. Domaćini salaša su bili **Geza Kopunović** i **Katarina Bačlija**. Bandaš i bandašica su bili **Grgo Kujundžić** i **Marija Dulić**. Barjaktar ispred velike povorke je bio **Antun Mukić**. Povorku kojom je rukovodila ekipa od tridesetak ljudi pratilo je građanstvo duž cijelog Somborskog puta. Kada je barjaktar na čelu povorke stigao na glavni trg, kraj povorke je tek polazio s hipodroma.

Jedan od onih koji su sudjelovali u organiziranju *Dužijance* 1968. bio je i Naco Zelić, a kako je rekao u jednom intervjuu za naš list, činjenica je da bez podrške političara *Dužijancu* te 1968. godine ne bi mogli organizirati.

Dužijanca 1968., povorka na trgu

mons. **Bela Stantić**, tadašnji kapelan u crkvi svete Terezije 1967. godine kada ih je bilo deset parova, a već naredne, 1968. godine, sudjelovalo je preko 50 risarskih parova.

Priča o godini 1968. ovim tekstom nikako nije iscrpljena, no, neka sada bude rečeno još to da se ona tako podijeljena, na dva uporedna kolosijeka odvijala pune 24 godine.

Nela Skenderović

Piše: Katarina Korponaić

Zelena vila na Paliću

Pojedini ljetnikovci među nabrojanim očuvani su do danas, te je u tom nizu i ljupka Zelena vila u Ulici Marka Oreškovića, čiji ulaz u dvorište natkriljuje stoljetni platan. Vrijeme izgradnje ove vile poznato je samo orijentaciono; bilo je to krajem devetnaestog ili početkom dvadesetog stoljeća, a nedostaju i drugi povijesni podaci, ali su na objektu sačuvani mnogi povijesno važni autentični detalji: trem ukrašen drvetom, visoki plafoni u prostora-

U okolini kupališta na Paliću 1899. godine bilo je osamdeset vila – bilježi mr. **Gordana Prčić-Vujanović** u istraživanju *Građanski ljetnikovci na Paliću od sredine 19. stoljeća do Prvog svjetskog rata* (Zaštitar II., 2012. godine). Osim u blizini jezera, vile se intenzivno nižu i sjeverno od željezničke postaje, stvarajući naselje koje je 1881. godine nazvano Urbanovo naselje (Órbánfalva). Ovo naselje je i danas izuzetno lijepo, ulice su pune zelenila i mira, očuvan je dio starih vila, a građene kuće i u novije vrijeme, te je omiljena lokacija stanovanja palićkih obitelji. Krajem devetnaestog stoljeća u, tada, novom naselju s velikim vinogradima i voćnjacima, u ulici uz prugu, koja danas nosi ime Marka Oreškovića, prema spomenutom istraživanju, ljetnikovce su imali: **Jakab Milašin, Mór Schaffer, Sándor Pukkel, Luka Vojnić mlađi, Máté Czeisz** i drugi...

rijama, originalne podne ploče, sačuvana sva stolarija... Zidovi ljetnikovca pravljani su nabijanjem zemlje (nabijanica) debljine čak 80 centimetara, što je, s obzirom na starost objekta dužu od stoljeća, zanimljivo iskustvo i za suvremenike, jer kroz sve vrijeme, kao i danas, pružaju izuzetno zdrav i udoban život stanarima ove ljupke kuće, a nekada ljetnikovca.

Kemičarka

Na fotografiji je **Elizabeta Dedeić**, rođena **Šimić** (1935.), podrijetlom iz Sonte. Snimljena je 1968. na svom radnom mjestu u laboratoriju tvornice stočne hrane u Srbobranu. Srednju tehničko-kemijsku školu smjer analitički je upisala 1949., a završila 1953. u Subotici. Svršetkom školovanja je stekla zvanje kemijski tehničar analitičar.

Elizabetino prvo radno mjesto je bilo 1953. u Osijeku, u *Saponiji*. Tada je *Saponia* bila prva tvornica u novoj Jugoslaviji koja je proizvodila deterdžente za pranje rublja, u prahu. Najfiniji je tada bio *crveni radion*. Osim njega, najupotrebljavaniji je bio *plavi radion*. Osobno se sjećam da je u naše domaćinstvo došao u upotrebu 1960. godine. Bio je pravo olakšanje za moju majku, jer smo te godine dobili prinovu u obitelji. Do tada je naša mati sve rublje prala domaćim sapunom. Najgrublji od deterdženata je bio *ženska hvala*. Upotrebljavao se za pranje grubljih materijala. Tvornica je imala i kozmetički program. Proizvodili su se toaletni i perači sapuni i paste za zube *kalodont* s aromom mente i jagode. Od toaletnih sapuna je bio vrlo svrsishodan dječji pjenušavi sapun koji je bio bez alkalija, te je među potrošačima stekao veliku popularnost do obožavanja. U to vrijeme *Saponia* je bila jedina tvornica u tadašnjoj Jugoslaviji koja je proizvodila ovaj sapun. Gro proizvodnje se obavljao ručno.

Iz obiteljskih razloga Elizabeta se ubrzo seli u Zagreb i upošljava u tvornicu *Marijan Badel* u Vlačkoj, a kasnije u pogon u Sesvetama.

Elizabeta je tada bila majka i supruga, koju je čekalo dojenče kod bake i dide na Velikom Salašu u blizini Sonte. Čim se ukazala prilika, zaposlenje bliže djetetu, vratila se.

U to vrijeme su bile vrlo rijetke tvornice stočne hrane, a jedna od poznatijih je bila u Srbobranu otvorena 1965. godine. U tvornici je bio prijeko potreban laboratorij za kontrolu kvalitete stočne hrane. Elizabeti je ponuđeno da osnuje laboratorij, i to upravo ovaj s fotografije. Dobila je 2.000 dinara za osnutak. Možemo pretpostaviti da je to tada bila pozamašna suma, a ujedno i usporediti s devalvacijom naše valute do danas. Ovo je bio pravi izazov za mladu osobu željnu rada i punu elana za stvaranje u svojoj struci. U opisu radnog mjesta je bila kontrola i nalaz sirovina (kukuruz, lucerka, žito, mekinje, riblje brašno...). Prionula je na posao. Sve potrebno, kao što su aparati,

posude i kemikalije je kupovala u *Jugolaboratoriji* u Beogradu. Godine 1968. laboratorij u Srbobranu je pušten u rad, a ona je postala voditeljica ovog laboratorija.

Na fotografiji vidimo Elizabetu sa sokslet aparatom za određivanje masti u sirovini i gotovoj smješi. Ekstrakcija masti traje šest sati, a vlage i proteina nešto kraće. Destilat dolazi u erlen – Majerovu bočicu. Kao šefica, imala je zadaću cijeli tok radnog procesa zabilježiti u skripte koje su morale biti ažurno i ekspeditivno vođene. Dobro se snalazila u svemu tome te su poslodavci bili vrlo zadovoljni. Tijekom vremena laboratorij je usavršavan i Elizabeta je radila na kontroli masnoće u mlijeku. Pokrivao je područje proizvođača mlijeka Nadalja, Turije i Srbobrana. Budući da je u ovim mjestima bilo puno proizvođača mlijeka, izlazila je na teren dva puta tjedno.

Opet iz obiteljskih razloga naša kemijska analitičarka se preseljava s obitelji u Novi Sad i zapošljava u mliječari. Tu ostaje u knjigovodstvu sve do mirovine. Danas živi u Novom Sadu. S ponosom i ljubavlju se sjeća svoga rada. U svojoj 86-toj godini je bistra uma, dobro očuvanih psihofizičkih sposobnosti (još uvijek po gradu vozi bicikl), pa ne samo da se sjeća svoga minuloga rada nego i mnogih osoba, doživljaja i anegdota.

Ruža Silađev

Završne priredbe u vrtićima

Već nas škola poziva u krilo

Poput škola, i vrtići su imali svoje završne priredbe u kojima su se na poseban način od odgojitelja i mlađih prijatelja pozdravili oni najstariji – predškolci. Njihove igračke i vrtičke radosti zamijenit će školske klupe, knjige i obveze. Svi oni željno su čekali da stasaju u buduće školarce i da ih škola pozove u krilo, a njihova mjesta, već u rujnu, zamijenit će neki novi klinci.

Od ukupno 112 mališana koji su ove školske godine bili u vrtićima *Marija Petković – Sunčica*, *Marija Petković – Biser* (srednja i starija skupina), *Petar Pan* u Tavankutu i u vrtiću pri OŠ *Vladimir Nazor* u Đurđinu, u školu odlazi 46 djece.

Ž. V.

Petar Pan – Tavankut

Marija Petković – Sunčica (Pačići)

Vrtić OŠ Vladimir Nazor, Đurđin

Marija Petković – Sunčica (Cvjetići i Balončići)

Marija Petković – Biser (starija skupina)

Posjet Šokačkoj kući

Učenici nižih razreda OŠ Moša Pijade iz Berega posljednji su sat izbornog predmeta Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture imali u etno, Šokačkoj kući u Beregu. Sate hrvatskog jezika u ovoj školi pohađa njih 25, što je polovica cjelokupnog broja učenika. U nižim razredima je ukupno 16 učenika, dok je u višim devet.

Djeca su u Šokačkoj kući imala prikladne radionice, te su uživali na zraku i druženju, a nije izostalo ni osvježenje.

Ovom prigodom, po riječima nastavnice **Tamare Lerić**, djeci su uručene pohvalnice koje je osiguralo Hrvatsko nacionalno vijeće povodom završetka još jedne školske godine.

Ž. V.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Jakov Vukov**
 IDEM U ŠKOLU: OŠ Matko Vuković – 3. razred
 IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: Glazbena škola, sviram violončelo i idem na folklor
 VOLIM: igrati nogomet i slatkiše
 NE VOLIM: povrće i tuču
 U SLOBODNO VRIJEME: igram igrice, pjevam, kartam se s obitelji, vozim skateboard i rolere
 NAJ PREDMET: tjelesno i matematika
 KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: glazbenik ili nogometaš

Too
 optika

DR. TOOTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinoj 22, Subotica. Informacije na mobilni: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekorištene perne punjene novim sitnim gušćijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Proizvki u Subotici (42 km, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viraškoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA JE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROJEKCIJE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Za projekt: Bazne stanice mobilne telefonije »SU_Stari_Žednik_centar« – NS2515_01, na katastarskoj parceli 2926 K. O. Žednik, Subotica (45.949812°; 19.630155°), podnositelja zahtjeva »VIP MOBILE« d.o.o., Novi Beograd, Milutina Milankovića br. 1ž.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-118-2021.pdf

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 6. 7. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.
Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
 - 6 meseci po 1 dinar ili
 - 12 meseci sa 50% popusta

*Astra
Telekom*

011 44 22 009

Ređenje u subotičkoj katedrali

Damjan Pašić novi svećenik

U subotu, 26. lipnja, u katedrali bazilici svete Terezije Avilske, subotički biskup **Slavko Večerin** za svećenika je zaređio kandidata subotičke biskupije **Damjana Pašića**. On je prvi svećenik kojega je Večerin zaređio za svojega pastirskoga služenja na subotičkoj biskupskoj katedrali.

Damjan Pašić rođen je u Somboru, a odrastao u Monoštoru, ima još dvije sestre i brata. Nakon završene srednje tehničke škole, odlučio se za studij teologije kao laik. Za vrijeme studija na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu rastao je u njemu svećenički poziv, a kruna tog napredovanja u spoznaji o svom životnom putu očitovala se u svećeničkom ređenju. Prilikom studija Pašić je postigao i magisterij na temu *Katolička crkva u pravoslavlju, to jest, u novinama Srpske pravoslavne crkve od 1990. do 2000. godine*.

Na početku misnog slavlja biskup Večerin je obraćajući se ređeniku rekao:

»Svećenik je onaj koji predstavlja zajednicu, on je pozvan iz zajednice i daje se zajednici. Svećenik je, također, i nasuprot svoje zajednice jer on predstavlja Krista Gospodina. Želio bih da Gospodin bude prisutan oko tebe u ovom današnjem vremenu, da budeš pravi prorok evanđelja, da budeš u prvom redu onaj koji će evanđelje živjeti«.

U svojoj nadahnutoj propovijedi biskup Večerin je među ostalim rekao:

»Mnogi, nažalost, ne ostanu vjerni Bogu. Kada Bog dođe s većim zahtjevima, često nadodžu kolebanja, sumnje, nepouzdanja... sve do mogućih zataja i izdaja. Sve je ovo moguće kada u svećeničkom životu oslabi odnos s Bogom, kada oslabi molitva, kada se o Božjoj riječi u srcu ne razmišlja, kada sakramentalni život postane površan. Za vremena i stanja kada nadodžu teškoće i kušnje koje imaju snagu da razbiju sve zanose, da rasplinu sva oduševljenja, da proizvedu neizdrživu monotoniju i prazninu, postoji samo jedna sigurna obrana – jače prijanjanje uz Isusa zauzetijom molitvom i razmatranjem Božje riječi. To je bila i Isusova obrana u trenucima teških napasti i kušnji. Radost i ustrajnost u svećeničkom životu ne mogu slomiti

nikakvi naponi, nikakva opterećenja, nikakvi neuspjesi, nikakva poniženja bez obzira od kuda dolazila nego samo unutarnje praznjenje od Božje milosti i njegove ljubavi. Ne smije se zaboraviti da je Isusovo srce bilo probodeno, da je krvarilo. Ožiljci su od tada postali najautentičniji znaci vjernosti njegova učenika. I ljudi od tada najviše vjeruju ožiljcima, to jest onima koji imaju srce koje se daje probosti, odnosno srce koje se zna iz ljubavi žrtvovati i trošiti za patnike i siromahe«, kazao je biskup.

Tijekom mise liturgijsku je glazbu izvodio Katedralni zbor **Albe Vidaković**, uz solističko izvođenje **Emine Tikvicki**, **Marka Križanovića** i vlč. **Dragana Muharema**. Za orguljama je bio i zbor vodio mo. **Miroslav Stantić**.

Prema dekretu biskupa Večerina, Damjan Pašić je raspoređen u župu svetog Petra i Pavla u Bajmaku.

Nela Skenderović

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 – ispr., 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i članka 91. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonska razrada lokacije na katastarskoj parceli broj 13866 K. O. Bajmak izgradnja poljoprivrednog kompleksa

(naručitelj projekta – Garajski Robert, Bajmak)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o urbanističkom projektu od 9. do 15. srpnja 2021. godine, svakog radnog dana od 8 do 13 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je *Arhitop*, d.o.o. Bačka Topola.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 9. do 15. srpnja 2021. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Laura Marton Bence.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Hrvatska – Španjolska 3:5

Kobni produžetak

Porazom u osmini finala vatreni su završili nastup na EP-u

Golovima **Morate** u 100. i **Oyarzabala** u 103. minuti prvoga produžetka, Španjolska je, nakon 3:3 u regularnom dijelu susreta, svladala Hrvatsku u osmini finala Europskog nogometnog prvenstva. U najluđem susretu dosadašnjeg dijela natjecanja, na stadionu u Kopenhagenu je doslovno bilo svega, ali je tas sreće na koncu prevagnuo na stranu *furije*. A mogla se ponoviti ruska bajka...

Hrvatsko srce

Tragikomični autogol mladog **Pedrija**, koji je gotovo s pola igrališta uputio ne previše tešku loptu svom vrataru **Unai Simonu**, a ovaj se spetljao prilikom prijema, donio je neočekivanu prednost *vatrenima*. No, poravnanje je uslijedilo u 38. minuti kada je **Sarabia** iz odbijanca poslao loptu pod **Livakoviću** vratnicu. Jedan dodatni detalj ostat će ubilježen kao veoma važan i presudan prilikom postizanja ovoga gola – Hrvatska se branila s deset igrača jer je napadač **Rebić** samovoljno odlučio napustiti travnjak i mijenjati kopačke. Sedam minuta prije poluvremena...

Nastavak susreta donio je mnogo bolju igru probuđenih Španjolaca, a kao plod izražene agresivnosti uslijedila su i nova dva pogotka u hrvatskoj mreži. Prvo je **Azpilicueta** zabio glavom za 2:1, a potom je **Torres** iskoristio nesmotrenost **Gvardiola** i povećao na 3:1. I kod ovoga španjolskog gola dogodio se novi bizarni trenutak, jer je mladi hrvatski branič išao po osvježnja čak na polovicu terena i potom kasnio u obrani svoga gola.

Kada je semafor pokazao golemih 3:1 za Španjolsku, samo najvatreniji navijači su vjerovali u čudo i povratak u rezultatsku normalu. Vjerojatno je među njima bio i izbornik **Dalić**, jer je primoran »situacijom« odlučio u igru baciti sve preostale adute i potpuno se preorijentirati na punu napadačku formaciju. Na travnjak su utrčale pričuve **Oršić**, **Pašalić**, **Budimir** i **Brekalo** i napravile potpuni preokret.

Samo pet minuta prije regularnog kraja susreta Oršić je ubacio loptu preko gol linije i vratio nadu, a potom je sedam minuta kasnije, u drugoj minuti sučevog vremena,

idealno centrirao i Pašalić je glavom donio poravnanje rezultata.

Euforija koja je nastala na tribinama stadiona u Kopenhagenu, ali i u cijeloj Hrvatskoj i njezinoj dijaspori, mogla se usporediti s onom od prije tri godine tijekom ruske bajke na Svjetskom prvenstvu.

Nažalost, slavlje je trajalo svega desetak minuta i Moratinog gola za 4:3

Rezime

U sljedećim danima bit će mnogo oprečnih komentara (ovisno tko kako gleda) na nastup hrvatske nogometne reprezentacije na Europskom prvenstvu. Ali, sagledajmo realno činjenice glede četiri odigrana susreta.

Hrvatska je startala minimalnim porazom (0:1) od Engleske – što se objektivno ne može smatrati nekim velikim neuspjehom, jer je igrala protiv jednog od domaćina na njegovom Wembleyu.

Drugi susret u skupini donio je duel protiv Češke i prvi osvojeni bod (1:1) – bio je to susret u kome je protivniku dosuđen problematičan penal poslije nesmotrenog lakta **Lovrena**. *Vatreni* su se vratili golom **Perišića** i navijestili kako mogu mnogo bolje igrati. Konačno, Češka je senza-

cionalnom pobjedom protiv Nizozemske (2:0) izborila plasman u četvrtfinale.

Posljednji, treći, susret u kvalifikacijskoj skupini Hrvatska je protiv Škotske (3:1) odigrala najbolje na cijelom turniru. Postignuta su tri pogotka i konačno je momčad funkcionirala i zaigrala kako dolikuje jednom svjetskom viceprvaku. »Nažalost«, treći pogodak na susretu donio je drugo mjesto u skupini i najtežeg mogućeg rivala u osmini finala – Španjolsku. Da je ostalo 2:1, Hrvatska bi igrala protiv Švedske, što je, ruku na srce, mnogo lakši protivnik. Ali...

O četvrtom i posljednjem susretu na Euru smo već mnogo toga napisali, ali dodajmo kako se izostanak Lovrena u obrani (dva žuta kartona) i Perišića u sredini i napadu (pozitivan na koronavirus) itekako osjetio u mnogim dijelovima ovoga neobičnoga susreta. Jer, kada se primi pet pogodaka očividno nešto nije u redu s obranom. Također, nešto nije u redu ni s izbornikom Dalićem i njegovim procjenama startnih formacija. Očividno je kako ovaj turnir uopće nije legao **Petkoviću** i Rebiću, a svejedno su dobivali šansu. S druge strane, Oršić je grupni dio natjecanja presjedio na tribinama, a samo malo vremena koje je dobio za igru iskoristio je na najbolji način – pogotkom i asistencijom. Slična je priča i s Pašalićem i Budimirom koji su u minimalno pruženoj minutaži jasno pokazali kako se u budućnosti na njih mora najozbiljnije računati.

Na koncu evo i izjava nekoliko nogometaša Hrvatske koje će na najbolji način upotpuniti ove novinarske redove.

Luka Modrić, kapetan se osvrnuo na tijek cijeloga susreta:

»Poveli smo iz sretnog gola. Poslije su oni bili bolji, bar prvih 60 minuta. Stajali smo preduboko u našoj polovici

i pustili ih da igraju. Kad smo izašli, igrali smo bolje i stvarali više šansi i otud je došlo i izjednačenje, gdje smo pokazali kvalitetu i karakter. Na početku produžetaka imali smo ih na konopcima, nismo uspjeli zabiti iz dvije mrtve šanse. Onda se utakmica preokrenula i nismo imali snage za povratak«.

Mislav Oršić, junak preokreta, komentirao je igru u produžetku:

»Nažalost nismo zabili, to je bilo vrijeme u kojem se lomila utakmica, da smo tada zabili gol, tko zna što bi bilo, sada se moramo okrenuti nekim novim izazovima«.

Nikola Vlašić, napadač, bio je posve iskren:

»Nisam ništa tako doživio. Kad smo zabili ta dva gola za izjednačenje srce veliko kao kuća, ali kad su oni zabili srce mi je doslovno puklo. Tuga neviđena«.

Budućnost

Jeste tuga, jer svaki poraz na velikim natjecanjima posebno boli – osobito kada je postojala šansa za bolji rezultat. Furiozni preokret mogao je dokrajčiti *furiju* (nadimak Španjolske), ali **Kramarić** nije bio pribran u mrtvoj šansi na početku prvog produžetka. Tko zna, da je zabio, što bi bilo na kraju.

Nema vremena za tugovanje, jer nastavak kvalifikacija za SP u Kataru je već 1. rujna kada *vatrene* očekuje gostovanje protiv Rusije. Tri dana kasnije (4. rujna) slijedi gostujući susret protiv Slovačke i konačno 7. rujna Hrvatska je domaćin Sloveniji u Splitu.

Obrisi novih vatrenih su se jasno ucrtali na ovom prvenstvu Europe. Sada ih treba konačno uobličiti za jedno duže razdoblje.

Bez eksperimentiranja i lutanja.

D. P.

POGLED S TRIBINA

Modrić

Jedini hrvatski nogometaš koji je osvojio naslov najboljeg nogometaša svijeta, apsolutni rekorder po broju odigranih susreta za reprezentaciju (142), kapetan **Luka Modrić** na velikoj je sportskoj prekretnici. Ispadanje protiv Španjolske u osmini finala EP-a je možda bila njegova posljednja utakmica za *vatrene*. Kakva će biti njegova konačna odluka saznat ćemo uskoro, ali se cijela nogometna nacija iskreno nada kako će oproštaj odgoditi barem nakon završetka kvalifikacija za SP u Kataru 2022. godine i ukoliko se izборi plasman veličanstvenu reprezentativnu karijeru završiti na najvećem nogometnom natjecanju. Poznajući Luku, koji i u svojoj 36. trči i izgara na terenu mnogo više od svojih mnogo mlađih suigrača, iskreno vjerujemo kako

će tijekom narednih mjeseci i dalje zaduživati 'kockastu desetku'. Bez njega jednostavno nije isto. Dobro to zna i izbornik **Dalić**, koji također ostaje na kormilu sve do važenja svog ugovora (završetak kvalifikacija 2022.), a još bolje svi reprezentativci Hrvatske.

Podsjetimo, Luka Modrić je za nacionalnu vrstu debitirao 2006. godine i za ovih petnaest godina odigrao impozantnih 142 susreta i zabio 18 pogodaka. Malo je reći kako su neki od njih bili izuzetno važni i prijesudni (gol Argentini na SP u Rusiji ili ljepotica vanjskom nogom protiv Škotske na ovom EP-u). Hrvatska u ovom trenutku (i uvijek) jednostavno treba svoga kapetana, pa makar igrao i jedno poluvrijeme. Kvalifikacije su u zamahu, jedan kiks se već dogodio (poraz protiv Slovenije) i više nema lakih susreta. Treba ih odigrati onako kako dolikuje jednom viceprvaku.

A onda neka se kapetan lijepo oprosti na Svjetskom prvenstvu među najbolji igrači ma nogometnog planeta. Gdje mu je već odavno mjesto...

D. P.

Narodne poslovice

- Čim upoznamo bolest, bliže smo ozdravljenju.
- Onome tko zna čekati, vrijeme otvara vrata.
- Ni najbolji sokol neće ništa uloviti ako mu ne daju da uzleti.

Vicevi, šale...

Zaustavio policajac vozača. Nakon što mu je zavirio u auto, vidi da nema mjerača brzine.

– Čovječe, pa kako možeš znati koliko brzo voziš?

– Vrlo lako! Na 40 km/h lupa čep auspuha, na 60 km/h lupaju zadnja desna vrata, a na 100 km/h moja žena vrišti.

Mudrolije

- Veliki umovi raspravljaju o idejama, srednji o događajima, a sitni umovi o ljudima.
-
- Svijetu ne prijeti opasnost od ljudi koji čine zlo nego od onih koji to dopuštaju.
-
- Novac nije ništa, moć nije ništa. Mnogi imaju i jedno i drugo, a ipak su nesretni.

Vremeplov – iz naše arhive

Krk, 2008. – naša djeca

Iz Ivković šora

Uvrću

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja. Av, sav salaš sam pritumbo dok nisam našo očale za pisanje. Na kraju nisam ni našo pa vam pišem s ovima za gledanje, em sam bio izružen za opravljenu strv. No, niki dan ja, Joso i Periša izašli na njivu malkoc prič uvrati-ne da nisu kugod kod ovi moderni gazda lipi vunati kugod opaklija. Mi smo navikli po koji put još i motikom zamanit pa nek Bog da kako da. I tako kad smo sustali, sili tute u kraj našeg lipog Ivković šora kod vitrenjače u šumicu i turili noge u kanal pod čupriju da se lade i divanimo. Veli Joso da se kuruzi fajin uvrću i da ako vako bude kanikula potrajala, od nji neće bit ništa, samo silaža. Samo smo ga pogledali obadvojca pa se pitamo šta mu fali, da se njemu nije štogod i pod šeširom uvrnilo? Periša će: »Kome, moj Joso, sad triba silaža? Ta jal ti ne vidiš da ode u čitavim šoru nema ni komada živinčeta? I oni što su bili najuporniji se odavno manili marve. Di 'š se bavit s njom kad triba tušta posla! Mi što smo stali na salaši omatorili, pa nismo ni vridni. Ne daj, Bože da nas vake gembave pritisne krava jal june u korlatu jal košari. Vamo, ni ličit se ne mož kad je sve u andraka skupo«. Velim ja natrag a da ne divanimo o cini rane, kuruzi očli u nebo ni ne vridi ništa držat. Na to će moj Joso još većma bisan: »Samo kad nisu zaboravili za žito nudit samo dvajst dinara, a vamo kuruzi dvajst osam. Kandar se više isplati čeljade odranjivat neg josag, kruv je fajin jeptiniji od koncentrata. Ja ne znam, čeljadi, al ode kod nas u državi kandar nisu samo kuruzi uvrnuti«. Gledim u njeg, pa se mislim da pravo i veli. Kako mož bit čovčija rana jeptinija od rane za josag? Ta val-jdar je čovik važniji. Na to moje se Periša oma nadodo s njegovim divanom: »Ta kako da ne, ha-ha-ha. Moj, Braniša, jal ti kadgod makneš sa salaša? Ta di nije čovik najjeptiniji, da šta je? Jeto niki dan meni ovi moji iz varoši doneli nikog njevog gospodckog kera, mali niki bili i rundav. Taki je mali da se zavuko u katlanku i po dana ga nisam našo. Kad sam ga našo, nije borme više bio bili. Al ajd došlo vrime namirivanja, a on neće ni da onjuši ilo što ga dajemo vaškama. Di ću, šta ću ja u dućan u selo pa pitam jal imadu kake rane za te svilene kerove, a trgovkinja veli da ima nike kerečije salame. I ja kupim te salame, jedna kila skuplja u polak novaca neg kila salame za ljude. Došo ja na salaš pa mu nasiko, a on neće da ide. Zvvali sina pa pitamo zašto neće, a on veli da neće da ide dok ga ne pomiluješ. Šta kast: postale vaške veća gospoda neg svit«. Ja se nako niki mislim, pa ja sam mojeg Roku pomilovo zadnji put prija desetak godina, kad je bio štene i kad ga dono pokojni moj pajdaš Lazo. A čestit da ne mož bit čestitiji, vija tuđe vaške i josag. Ne daj, Bože, da kogod tisne u salaš, taj se borme ne bi nanosio čitavi gaća. Jedina mu mana što eto pokadgod pokupi po guvnu jaja, al pak, zaslužio je. S ranom nije nikad bijo alapljiv, ide to što i mi. Čak je, kaže Jela, i bolji od mene, ide i gra-maun a ja ne volim ni vidit. Velim ja vama eto da kod nas nisu uvrnuti samo kuruzi. Ajd, zbogom.

Rič po rič

Od lipe mladosti do lipe starosti

Piše: Željko Šeremešić

Petrov dan će evo, što bi rekli Petrovo. Sunce palji, prži, ko da ima štagod protiv nas. Al ko po želji niki dan spala čak i kiša, al taka ko da dragi Bog kablevma istresa s neba. Kako imam vrimenta od škole ovog lita kad god mogu ja sa dida Marinem. Kadgod sam bižo od njeg kad krene divanit kako j bilo ovako, onako, kako triba tako..., a sade bome vidim da on ni držo prodiku već da j ritko kad promašio u divanu, ma šta da j spominjo. I sade bi kogod pito kake ima veze kiša i dida Marin? Pa, ima. Već ima skoro misec dana nema divana da dida ne spominje kišu. Kaže, nema boljeg za zemlju neg kad dragi Bog poljiva. I spadne ti kiša i danaske svi radosni, pa još suvaja došla i jedni još radosniji. No, dida Marin ko pokisniti mačak dudi od kako j spala kiša. Sidi na stolcu u ladu, ni ladno pivo jel vino ne išće. Što bi rekli: ni živ ni mrtav. Pitam baku šta je, kaže ne zna, na kraju u kuće niko ne zna. I tako odem ispipat šta to didu muči. Kadgod mislim da jedino kad mene vidi oče mu se zacaklu, što mi vala drago, ne smijem ni pokazat. »Dida Marne, šta ima novo«, krenem onako izostrag što bi rekli. Pogledje mi ispod oni njegovi gusti obrva pa će: »Pa spala j kiša, Marne«. Pa lipo ja njemu da smo to i željili, pa se i moljili da spadne a da ne bude leda. »Jeste, jeste«, on će mene, »al, dite moje, bilo j vitra i oluje velike. Vitar iskido, kiša smatila«. Mislim se šta sad ni dobro, pa potli take vrućine i zapare i ne mož drugojačije a sam da leda ni bilo. Na to će on da ni sve ni u kiše da ima štagod i u lipe i životu. Uh, ovo j štagod novo od dide, mislim se, pa načullim uše i krenem dalje u divan. »Kake lipe i kakom životu sad dida Marne?« »E moj, Marne«, dida će, »dođu mi u san naše lipe što se protežu u glavnom sokaku. Ono vrime kad se procvatu pa zamerišu. Ko da dragi Bog prolje najlipši parfim, sokak zameriši a mi divojke za ruku pa u krug. Mogo si divojku zagrlit i poljubit, da ne kažem i šta sve ni i više, bilo ko u raju. Jel zbog divojke jel zbog lipe što meriše baš ne b mogo kazat šta priteže. Ljubiš, grliš puni pluća, ne znaš šta j dosta, ne otimljem se ja a ne otimlje se ni divojka. A sve meriši, da kući ne odeš. I onda ti ko niki dan taman što j sve zamirisalo sve i nestane. Ležim ti svake noći, burundžuk na pendžeru, ne znam jel sanjam jel istina, al ko da sam ispod lipe. Pored se žena privrće pa se mislim da i njoj ni spalo na pamet ovako štagod. Da mi u glavu ne uniđe, hm, ko zna šta bi pomislila. Kaka j ovo ludorija u didine glave, šta njemu na pamet spada. Na kraj krajeva, idi ilipo pitaj baku ako ne viruješ, pa ako će priznat kako j to kad lipa zameriši, pa kad ti se u glave zavrti. E moj, Marne, ostavio bi onda i dadu i majku, i kuću i konje, škulu, njive... sam vidiš onu što voljiš i željiš. Hm, probaj sam baku pitat za lipe, al da ne primeti otkal to sve iđe, otkal vitar duše. I ovako mal-mal kaže da sam skrenio«. Bože dragi, a ja mislio da j dida izlapio kad ono baš, baš i ni. No, baku najbolje ništa ne pitat jel će reć da sam i ja skrenio. Na kraju odem po stolčac, ladno vino, da nazdravu dva Marina. Na kraju se mislim, sićaj se, dida, lipe mladosti al raduj se, dida, doguro si i do lipe starosti.

U NEKOLIKO SLIKA

Dan zajednice

**PETAK
2.7.2021.**

06:15 TV kalendar
06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Heartland
11:10 Stani v Zagorju: Gupčev kraj, serija
11:35 Bajkovita Hrvatska: 11:42 TV kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:15 Sport
12:25 Dajem ti život,
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:50 Reprizni program
15:00 Umrstva u Midso-
meru
16:35 Bajkovita Hrvatska
16:43 TV kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:20 Crno-bijeli svijet
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:55 Odredište Tokio
20:00 Vrijeme
20:10 Živi spomenici - tra-
govima konja: Povijest i
tradicija, dokumentarni film
21:00 Đakovački vezovi -
svečano otvaranje
22:35 Dnevnik 3
22:50 Sport
22:55 Vrijeme
22:57 Vijesti iz kulture
23:09 88 minuta, film
00:55 Amerikanci
01:39 Dr. Oz
02:19 Dnevnik 3
02:34 Vijesti iz kulture
02:42 Divlja zemlja
03:27 Umrstva u Midso-
meru
04:57 Dnevnik 2
05:46 Dajem ti život

05:50 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Susjedstvo tigrića
Daniela, crtana
07:56 Tri prijatelja
08:09 Godina čitanja
08:12 Susjedstvo tigrića
Daniela
08:37 Pustolovka Abby
08:41 Važne poruke Elma i
prijatelja, crtana serija
08:42 Zvrko ide u čudo-
svijet, crtana serija
08:46 Pjesmica Pusa
08:51 Šašavi hotel
09:03 Ljama Ljama
09:12 Godina čitanja
09:16 Naprijed, Go Jetteri
09:48 Hu Hu pjesma:
09:49 Godina čitanja

09:50 Šareni lonac
10:02 Vlak dinosaura
10:29 Pjesmica Pusa
10:30 Godina čitanja
10:35 Odred za čuda
11:00 Na talijanski način
11:50 Kroz divljinu, film
13:35 Nije lako biti paci-
jent, film
15:05 Novo ruho stare
kuće
16:00 Regionalni dnevnik
16:50 Rođeni buntovnici:
Opstanak, serija
17:50 Nogomet, EP:
20:05 EUROPEO - emisija
20:50 Nogomet, EP:
23:00 EUROPEO - emisija
00:00 Sretnik
00:50 Obiteljski zločini
01:35 Graham Norton i
gosti

**SUBOTA
3.7.2021.**

06:33 TV kalendar
06:45 Koncert klasične
glazbe
07:45 The Winds of Au-
tumn, film
09:30 Dobro jutro, Hrvat-
ska
12:25 Veterani mira
13:15 Ekspedicija sa
Steveom Backshallom:
Meksiko
14:10 Prizma
15:00 Svi su ljudi za Sally,
film
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik
17:40 Lijepom našom: Lipik
19:00 Dnevnik 2
19:55 Odredište Tokio
20:10 Šest dana, sedam
noći - film
22:25 Vatrom na vatru, film
23:58 The Winds of Au-
tumn, film
02:01 Lijepom našom:
Lipik
03:16 Svi su ljudi za Sally,
film
04:36 Dnevnik 2
05:25 Manjinski mozaik
05:40 Fotografija u Hr-
vatskoj
06:05 Veterani mira
06:50 Prizma, magazin

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Susjedstvo tigrića
Daniela, crtana serija
07:02 Ljama Ljama
07:18 Šašavi hotel
07:53 Susjedstvo tigrića
Daniela

08:17 Pjesmice i brojalice:
Mali navijači
08:23 Pustolovka Abby
08:27 Važne poruke Elma
i prijatelja
08:28 Zvrko ide u čudo-
svijet
08:44 Šašavi hotel
08:55 Najbolji dan:
09:10 Naprijed, Go Jetteri
09:44 Volim životinje - Moj
ljubimac:
09:56 Šareni lonac
10:11 Godina čitanja
10:35 Licem u lice
11:25 Vrtlarica
11:55 Život u parku
12:50 Dom na kvadrat
13:20 Poslovni plan
13:55 Inspektor Montal-
bano
15:30 Budi nekome dom,
dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Odbrojanje do
Tokija
17:00 Brigitte Macron
- Francuski roman, doku-
mentarna serija
17:52 Nogomet, EP:
20:05 EUROPEO - emisija
20:50 Nogomet, EP:
23:00 EUROPEO - emisija
00:00 Sretnik
00:50 Obiteljski zločini
01:40 Graham Norton i
gosti

**NEDJELJA
4.7.2021.**

07:39 TV kalendar
07:55 Kako ukrasti milijun
dolara, film
10:00 Misa
11:07 Pozitivno
11:40 TV kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Zadar: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:05 Sveta zemaljska
čuda, dokumentarna serija
16:05 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:35 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:55 Odredište Tokio
20:10 turizam.hrt
20:38 Budi nekome dom:
Šaptač ljudima, serija
21:10 Legendarne prve
dame: Hillary Clinton, do-
kumentarna serija
22:34 Planeti: Saturn,
serija
23:28 Kako ukrasti milijun
dolara, film
01:28 Nedjeljom u 2
02:51 Volim Hrvatsku
04:11 Mir i dobro
04:41 Dnevnik 2
05:35 Zadar: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:35 Susjedstvo tigrića
Daniela
07:05 Ljama Ljama
07:53 Čarobna ploča:
08:23 Susjedstvo tigrića
Daniela
08:42 Važne poruke Elma
i prijatelja
08:43 Zvrko ide u čudo-
svijet
08:58 Šašavi hotel
09:09 Naprijed, Go Jetteri
09:45 Šareni lonac
10:00 Đakovački vezovi
prijenos
12:05 Vera
13:45 Priča o Diani: Slo-
mljena srca, serija
14:40 Najbolji britanski
amaterski kuhari
15:35 Rijeka bez povratka,
film
17:10 Poldark
18:05 Alfi Kabiljo - Svijet je
moj, film
19:00 Koncert Veliki za
male, snimka koncerta
20:05 EUROPEO - emisija
21:05 Proslava američkog
Dana nezavisnosti
22:00 Posljednji Mohika-
nac, film
23:55 McMafija
00:50 Obiteljski zločini
01:40 Graham Norton i
gosti

**PONEDJELJAK
5.7.2021.**

06:15 TV kalendar
06:30 Dobro jutro, Hrvat-
ska
07:00 Vijesti
10:15 Heartland
11:05 Adam i Eva: Na bari-
kade!, serija
12:00 Dnevnik 1
12:25 Dajem ti život
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
15:00 Umrstva u Midso-
meru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:20 Crno-bijeli svijet
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:48 Sport
19:55 Odredište Tokio
20:00 Vrijeme
20:10 Serengeti: Sukob,
dokumentarna serija
21:00 Oslikani veo, film
23:05 Dnevnik 3
23:20 Sport
23:25 Vrijeme
23:27 Vijesti iz kulture

23:38 Amerikanci
00:28 Crno-bijeli svijet
01:13 Dr. Oz
01:53 Dnevnik 3
02:08 Vijesti iz kulture
02:16 Divlja zemlja, tele-
novela
03:01 Umrstva u Midso-
meru
04:36 Dnevnik 2
05:24 Reprizni program
05:25 Dajem ti život,

05:00 Emisija o umjetnosti
i/ili kulturi
06:00 Riječ i život
06:35 Susjedstvo tigrića
Daniela
07:04 Ljama Ljama
07:22 Šašavi hotel
08:12 Susjedstvo tigrića
Daniela
08:41 Važne poruke Elma i
prijatelja, crtana serija
08:42 Zvrko ide u čudo-
svijet, crtana serija
08:46 Pjesmica Pusa
08:51 Šašavi hotel
09:03 Ljama Ljama
09:16 Naprijed, Go Jetteri
09:50 Šareni lonac
10:02 Vlak dinosaura
10:35 Odred za čuda
11:00 Legendarne prve
dame: Hillary Clinton
11:50 Rijeka bez povratka,
film
13:35 Strankinja i selo, film
15:05 Novo ruho stare kuće
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Divovi životinjskog
svijeta, film
17:30 Dokumentarna emi-
sija/film - kratka forma
17:45 Pustolovina u Hrvat-
skoj, serija
19:00 Crtani film/serija
19:30 Glazba, glazba...
20:05 Diego Maradona, film
22:10 Put oko svijeta u 80
dana, film
00:10 McMafija
01:10 Strankinja i selo, film

**UTORAK
6.7.2021.**

06:15 TV kalendar
06:30 Dobro jutro, Hrvat-
ska
07:00 Vijesti
10:15 Heartland
11:05 Hrvatska moj izbor
11:40 TV kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:25 Dajem ti život
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa

* Sva prava eventualne izmjene programa zadržavaju TV postaje.

15:00 Umrstva u Midso-
meru
16:35 Bajkovita Hrvatska
16:43 TV kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:20 Crno-bijeli svijet
18:10 Potjera
18:59 Vrijeme
19:00 Dnevnik 2
19:48 Sport
19:55 Odredište Tokio
20:00 Vrijeme
20:10 Serengeti: Najezda,
dokumentarna serija
21:00 Amelie, film
23:00 Dnevnik 3
23:22 Vijesti iz kulture
23:33 Amerikanci
00:23 Crno-bijeli svijet
01:08 Dr. Oz
01:48 Dnevnik 3
02:03 Vijesti iz kulture
02:11 Divlja zemlja
02:56 Umrstva u Midso-
meru
04:31 Dnevnik 2
05:19 Reprizni program
05:25 Dajem ti život

05:20 Emisija o umjetnosti
i/ili kulturi
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Susjedstvo tigrića
Daniela, crtana serija
07:04 Ljama Ljama
07:22 Šašavi hotel
07:56 Tri prijatelja
08:12 Susjedstvo tigrića
Daniela
08:41 Važne poruke Elma
i prijatelja
08:42 Zvrko ide u čudo-
svijet
08:46 Pjesmica Pusa
08:51 Šašavi hotel
09:03 Ljama Ljama
09:16 Naprijed, Go Jetteri
09:49 Godina čitanja
09:50 Šareni lonac

10:00 Pjesmice i brojalice:
Mali navijači
10:02 Vlak dinosaura
10:29 Pjesmica Pusa
10:30 Godina čitanja
10:35 Odred za čuda
11:00 Serengeti: Sukob,
dokumentarna serija
11:50 Oslikani veo, film
13:35 Pjesma za tebe, film
15:05 Novo ruho stare
kuće
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Ja sam najbolji Iber-
ski jelen, dokumentarni film
17:35 Pustolovina u Hrvat-
skoj, dokumentarna serija
18:10 Stipe u gostima
19:00 Crtani film/serija
19:30 Glazba, glazba...
20:05 EUROPEO - emisija
20:50 Nogomet, EP:
23:00 EUROPEO - emisija
23:55 McMafija
00:55 Pjesma za tebe, film

SRIJEDA 7.7.2021.

06:15 TV kalendar
06:30 Dobro jutro, Hrvat-
ska
07:00 Vijesti
10:20 Heartland
11:12 Globalna Hrvatska
HTV
12:00 Dnevnik 1
12:15 Sport
12:19 Vrijeme
12:25 Dajem ti život
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:50 Reprizni program
15:00 Umrstva u Midso-
meru
16:35 Bajkovita Hrvatska
16:43 TV kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:20 Crno-bijeli svijet

18:10 Potjera
18:59 Vrijeme
19:00 Dnevnik 2
19:48 Sport
19:55 Odredište Tokio
20:00 Vrijeme
20:03 LOTO 7
20:10 Serengeti: Zla sreća,
dokumentarna serija
21:00 Loto 7 - izvještaj
21:01 Jesen u New Yorku,
američki film
22:46 Dnevnik 3
23:01 Sport
23:06 Vrijeme
23:08 Vijesti iz kulture
23:19 Amerikanci
00:09 Crno-bijeli svijet
00:54 Dr. Oz
01:34 Dnevnik 3
01:49 Vijesti iz kulture
01:57 Divlja zemlja, tele-
novela
02:42 Umrstva u Midso-
meru
04:17 Dnevnik 2
05:05 Reprizni program
05:25 Dajem ti život,

05:20 Emisija o umjetnosti
i/ili kulturi
05:50 Regionalni dnevnik
06:35 Susjedstvo tigrića
Daniela
07:04 Ljama Ljama
07:45 Slonko
07:56 Tri prijatelja
08:42 Zvrko ide u čudo-
svijet
08:46 Pjesmica Pusa
08:51 Šašavi hotel
09:03 Ljama Ljama
09:16 Naprijed, Go Jetteri
09:50 Šareni lonac
10:02 Vlak dinosaura
10:35 Odred za čuda
11:00 Serengeti: serija
11:50 Amelie, film
13:35 Opet ljubav, film

15:05 Novo ruho stare
kuće
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Majmunska posla,
film
17:35 Pustolovina u Hrvat-
skoj, serija
18:10 Stipe u gostima
19:00 Crtani film/serija
19:30 Glazba, glazba...
20:05 EUROPEO - emisija
20:50 Nogomet, EP:
23:00 EUROPEO - emisija
23:30 McMafija
00:30 Opet ljubav

ČETVRTAK 8.7.2021.

06:15 TV kalendar
06:30 Dobro jutro, Hrvat-
ska
07:00 Vijesti
10:15 Heartland
11:05 Šaraj lane
11:40 TV kalendar
12:00 Dnevnik 1
12:15 Sport
12:25 Dajem ti život
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
15:00 Umrstva u Midso-
meru
16:35 Bajkovita Hrvatska
16:43 TV kalendar
17:00 Vijesti u 17
17:20 Crno-bijeli svijet
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:48 Sport
19:55 Odredište Tokio
20:03 LOTO 6
20:10 Tko želi biti miliju-
naš?
21:00 Loto 6 - izvještaj
21:01 Vrtuljak života, film
22:41 Dnevnik 3
22:56 Sport
23:01 Vrijeme

23:03 Vijesti iz kulture
23:14 Amerikanci
00:04 Crno-bijeli svijet
00:49 Dr. Oz
01:29 Dnevnik 3
01:44 Vijesti iz kulture
01:52 Divlja zemlja,
02:37 Umrstva u Midso-
meru
04:12 Dnevnik 2
05:00 Reprizni program
05:25 Dajem ti život

05:20 Emisija o umjetnosti
i/ili kulturi
05:50 Regionalni dnevnik
06:35 Susjedstvo tigrića
Daniela
07:04 Ljama Ljama
07:22 Šašavi hotel
07:56 Tri prijatelja
08:42 Zvrko ide u čudo-
svijet
08:51 Šašavi hotel
09:03 Ljama Ljama
09:16 Naprijed, Go Jetteri
09:50 Šareni lonac
10:02 Vlak dinosaura
10:35 Odred za čuda
11:00 Serengeti: serija
11:50 Jesen u New Yorku,
film
13:35 Oprezno s ljubavi,
film
15:05 Novo ruho stare kuće
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Pottoka - Divlji konj,
film
17:35 Pustolovina u Hrvat-
skoj, dokumentarna serija
18:10 Stipe u gostima
19:00 Crtani film/serija
19:30 Glazba, glazba...
20:05 EUROPEO
21:05 Ben Fogle
22:45 Bez izlaza, film
00:25 McMafija
01:25 Oprezno s ljubavi,
film

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u traja-
nju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote
u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije
Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj
zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a
Svjetonik – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici
– nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.
Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvat-
ske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitir-
aju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima
u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski pro-
gram *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta
se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima
iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slu-
šati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom
u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju
od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima
izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program
Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji
106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Kako Milena kaže

Središte mojih svakodnevnih aktivnosti su toplice. Filmska scena, iznad bazena je para, a u bazenu nekoliko ljudi radi vježbe po uzoru na fizioterapeuta koji im demonstrira svaku vježbu. Vježbači su uglavnom stariji ljudi, ali ima i onih koji su puno mlađi. Sve me to prilično zabavlja, osim u danima kada tempo moje svakodnevne rutine ne postane naporan i dobijem previše svega. Kako provodim puno vremena u bazenu, često mi se dogodi da razgovaram s prvim pored sebe i nekako se ispostavilo da često razgovaram s jednom istom starijom ženom. Vjerujem da se to nije dogodilo slučajno, jer su naše teme uglavnom putovanja. Sve i jedno mjesto koje sam spomenula da želim posjetiti, posjetila je moja poznanica. Imam dojam da je putovala po cijelom svijetu. I sviđa mi se uobičajeni način na koji govori o svojim putovanjima, kao da je najnormalnija stvar posjetiti toliko mjesta i toliko putovati.

Moja prijateljica zove se Milena i posjetila je sve kontinente, o svakom mjestu ima šarmantnu priču, a jedino mjesto, osim grada u kojem njezina djeca žive u Njemačkoj, a čije sam ime zaboravila, na koje se uvijek vraća je Šibenik. Ima nešto misteriozno u Mileninoj priči o Šibeniku, ali zato ne krije dojmove o Kanadi, posebno voli Latinsku Ameriku, a posljednje putovanje bilo joj je u Egipat. Kaže da ga je prvi put posjetila tek prethodne godine, jer joj je do sada bio previše dostupan, a možda i malo komercijalan, pa mu se opirala. Prošle godine postalo je jedno od rijetkih dostupnih turističkih odredišta, i Milena mu nije mogla odoljeti.

Najbolje preporuke za putovanja i ono što treba posjetiti na određenom mjestu su one koje dobivam od ljudi koji puno putuju i koji u tome uživaju. Nepisano je pravilo da takvi ljudi imaju sofisticiraniji izbor i da neće nužno odabrati prvih pet destinacija iz preporuka turističkih agencija već će pronaći ta udaljenija čarobna mjesta.

Kad je započela priču o Egiptu, moja me poznanica odmah kupila jer je započela s pričom o hrani. Sigurna je da bi mi se svidjelo. Kaže da je hrana izvrsna za vegane, da postoje mnoge vrste humusa i falafela, da su poznati po raznim namijenama povrća i leće, da im je jedan od omiljenih deserta riža koju koriste kao sutlijaš. Naravno, jede se i meso i prevladava janjetina.

Izbjegava gužve i glavne gradove, ali naglašava da ne smijemo zaobići Kairo. Ovo kulturno središte arapskog svijeta nalazi se na obalama Nila i u njemu živi 15,2 mili-

juna ljudi. Iskreno, ovaj broj mi je zastrašujući, a njegovu veličinu potvrđuju podaci da je najveći grad u Africi, a 15. najveći na svijetu. Gotovo da nije spomenula piramide, ali kaže da uz obavezni posjet poznatom bazaru na kojem možete kupiti doslovno sve, ne skraćujem boravak u milijunskom gradu jer vrijedi posjetiti i druge spomenike i predmete drevnog Egipta. Među njima su: babilonska tvrđava iz 6. stoljeća; pravoslavna koptska crkva (Viseća crkva) iz 3. stoljeća; Amr džamija, najstarija džamija u Africi iz 7. stoljeća; sinagoga Ben Ezra, sagrađena u 9. stoljeću u kojoj se vjeruje da je pronađen Mojsije.

Vjerovali ili ne, ali i moja starija prijateljica voli roniti i oduševljena je onim što nudi Egipat. Obala Crvenog mora prepoznatljiva je po najdužoj sezoni kupanja, zlatnom pijesku, bistroj vodi i nevjerojatnom podvodnom svi-

jetu bogatom koraljima, ribom i ostalim morskim životom među grebenima. Posebno je izdvojila ove četiri plaže: zaljev Fjord, Ras Abu Galoum, zaljev Makadi i zaljev Soma.

Nadalje, Milena kaže da moram krstariti Nilom i da nikada neće zaboraviti safari i poznanstvo s jednim beduinom, te da je putovanje u Egipat velika avantura s mnogo malih avantura. Obilazak podzemlja, posebno Tutankamonove grobnice, kao i cijele Doline kraljeva uistinu su neobično iskustvo. Još svašta je rekla moja prijateljica.

Milenu je epidemiološka situacija odvela u Egipat, a čini se da će mene Milenina priča.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
 Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATA

TAKMIČENJE RISARA

DURDIN
10. 7. 2021.

DUŽIJANCA

TAKMIČENJE
RISARA